

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

TÜRKİYE’DE GÖNÜLLÜLÜĞE YAKLAŞIMIN İNCELENMESİ: ANKARA ÖRNEĞİ

ÖN RAPORU

Beril GÜNAY, Őükrü YAYLAGÜLÜ

Association of Renaissance Institute
Rönesans Enstitüsü Derneği

“Bu yayın Avrupa Birliğinin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Rönesans Enstitüsü Derneği sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir”

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

TÜRKİYE'DE GÖNÜLLÜLÜĞE YAKLAŞIMIN İNCELENMESİ:

ANKARA ÖRNEĞİ

ÖN RAPORU

Hazırlayanlar:

Beril GÜNAY
Őükrü YAYLAGÜLÜ

Akademik Danıőman:

Dr.Öğr.Üyesi SELDA TAŐDEMİR AFŐAR

Proje süresince desteklerinden dolayı Sivil Toplum Araştırmaları Derneği'ne teőekkürlerimizi sunarız.

Ekim 2020, Ankara

Association of Renaissance Institute
Rönesans Enstitüsü Derneği

“Bu yayın Avrupa Birliğinin maddi desteği ile hazırlanmıőtır. İçerik tamamıyla Rönesans Enstitüsü Derneği sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir”

GİRİŞ

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM)'nin hak temelli yaklaşımı kendisine temel alan sivil toplum kuruluşları ile akademi arasındaki iş birliğini geliştirmeyi amaçladığı STÖ-Akademi İş birliği Destek Programı tarafından fonlanan bu araştırma, Ankara'daki gönüllülerin ve sivil toplum örgütlerinin sorunlarına, ihtiyaç ve beklentilerine odaklanmaktadır. Bu kapsamda çalışma; sivil toplum kuruluşlarında gönüllülük yapan gençlerin gönüllülüğe bakış açılarını, gönüllülük yapma sebepleri ve motivasyonlarını, gönüllülükten ve sivil toplum kuruluşlarından beklentilerini ve gönüllülüğün hem kendilerine hem de başkalarına olan katkısını, sivil toplum kuruluşlarının gönüllüye yaklaşımları ve gönüllü yönetimlerini, gönüllülük deneyimi olmayan gençlerin gönüllülüğe bakış açılarını ve gönüllü faaliyetlerde bulunmama nedenlerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Çalışma aynı zamanda gençlerin değişen ihtiyaçları doğrultusunda Z kuşağıyla ilgili de bir değerlendirmeye giderek gençlik alanında çalışan sivil toplum kuruluşları ve bu alanda çalışan ya da çalışmak isteyen gençlerin yararlanabilecekleri bir kaynak olmayı hedeflemektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre gönüllülük her ne kadar kalıp önermelere sahip olsa da kişiler tarafından farklı şekillerde tanımlanabilen öznel bir alan olmayı sürdürmektedir. İnsanların hayatına dokunarak faydalı olma, toplumsal sorunlara ve hak ihlallerine karşılık savunuculuk yapma ve kendilerini geliştirme motivasyonuna sahip olan gençler, gönüllülikle birlikte toplumsal yaşamı değiştirip dönüştürdükleri gibi hem kendilerinin hem de başkalarının hayatlarını güçlendirdiklerini belirtmişlerdir. Gençlerin gönüllülükten ve sivil toplum örgütlerinden daha çok insana dokunmalarını sağlayacak imkanların yaratılmasını, kazanımlarının artırılmasını ve gönüllülüğün yaygınlaştırılmasını bekledikleri görülmüştür. Okul/iş hayatının sorumlulukları, işsizlik ve geçim sorunları ve örgütlerin yapıları gençlerin gönüllülük yapmaları önündeki engeller olarak saptanmıştır. Sivil toplum örgütleri açısından bir bütün olarak değerlendirildiğinde ise örgütlerin gönüllü yönetimlerinin profesyonellikten uzak olduğu görülmektedir. Gönüllülerinin görev tanımlarının çoğunlukla etkinlikler ve ihtiyaçlara göre belirlendiği, gönüllülerin ve örgütlerin gönüllülüğe dair bir mevzuatın ve gönüllülük sözleşmesinin olmayışını sorun etmedikleri, örgütlerin oryantasyon programlarına ise zaman ayırmadıkları görülmüştür. Bununla birlikte kendilerinin özne oldukları bir alanda gençlerin yeterince karar mekanizmalarına katılmadıkları ve dahil edilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Birçok açıdan örgütlerin ulaşılabilirliği kolay olmakla birlikte hem gönüllü sürdürülebilirliği hem de finansal sürdürülebilirlik açısından STÖ'ler sorunlar yaşamaktadır. Bu çalışma ile gönüllülüğün sürdürülebilirliğinin Türkiye'nin ekonomik, kültürel ve siyasal koşulları ile ilgili olduğu kadar STÖ'lerin koşulları ve gönüllü yönetimleriyle de ilgili olduğu görülmüştür. Son olarak sivil toplum örgütlerinin Z kuşağı gönüllüleri ile tanışma ve adapte olma sürecinde oldukları, bu nedenle de faaliyet ve metotların geliştirilmesi adına zamana ihtiyaç duydukları sonucuna varılmıştır.

Akademik olarak da sivil toplumdaki gençlik çalışmalarına yarar sağlamak isteyen bu çalışmayla bizler, gönüllülükle ilgili soru işaretlerine yenilerini eklerken Ankara'daki genç gönüllülerin ve sivil toplum örgütlerinin sorunlarını, ihtiyaç ve beklentilerini olabildiğince gözler önüne sermek ve gençlik alanının geliştirilmesi adına elimizi taşın altına koymak istedik. Bu süreçte vakitlerini ayırıp bizleri destekleyen gönüllü arkadaşlarımıza ve katkılarını bizden esirgemeyen Sivil Toplum Araştırmaları Derneği'ne en içten teşekkürlerimizle...

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ ve SINIRLILIKLARI

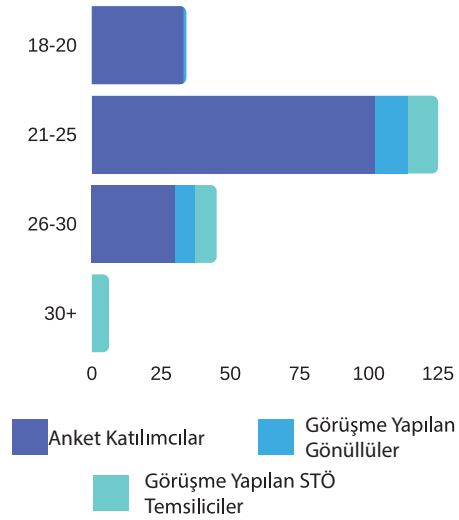
“Türkiye’de Gönüllülüğe Yaklaşımın İncelenmesi: Ankara Örneği” çalışması, Ankara’da bulunan 18-30 yaş arasındaki genç gönüllüler ve daha önce gönüllülük yapma deneyimi olmayan gençler ile gençlik alanında çalışmalar yapan sivil toplum örgütleri ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın verileri hak temelli gençlik çalışmaları yürüten 13 sivil toplum örgütünün temsilcisi ve bu örgütlerde gönüllülük yapan 20 genç gönüllü ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak derinlemesine görüşmeler ve hem gönüllülük yapmaya devam eden hem de daha önce gönüllülük deneyimi olmayan 156 genç ile de anket çalışması yapılarak toplanmıştır. Anket çalışması Nisan – Ekim 2020 tarihleri arasında Google Formlar aracılığı ile yaygınlaştırılarak online bir şekilde yapılmıştır. Derinlemesine görüşmeler ise Eylül – Ekim 2020 tarihleri arasında online olarak bizzat araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların yazılı ve sözlü izinleri doğrultusunda kayıt altına alınmıştır. Gönüllü gençlerle yapılan görüşmeler ortalama 47, STÖ temsilcileriyle yapılan görüşmeler ise ortalama 60 dakika sürmüştür. Toplanan görüşme verilerinin analizinde MAXQDA nitel analiz programı kullanılmış, veriler benzerlikler ve farklılıklar temelinde karşılaştırılarak kodlanmış, kategorileştirilmiş ve temalandırılmıştır. Görüşme yapılan gönüllülerin isimleri KVKK kapsamında GK1, GK2... şeklinde kodlanırken sivil toplum örgütü temsilcilerinin isimleri SK1, SK2... şeklinde ifade edilmiştir. Kapalı uçlu sorulardan oluşan anket verilerinin frekansları alınarak, açık uçlu sorular ise elle kodlanarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın verilerinin toplanması aşamasında karşılaşılan sorunlardan ilki, 4 aylık süreçte tamamlanması beklenen projenin yaşanan Covid-19 pandemi süreciyle birlikte 7 aylık bir süreçte tamamlanmak zorunda kalmasıdır. Bu süreçte hem sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin durdurulması hem de araştırmacının örneklem grubu içerisinde yer alan kişilerin yaşadıkları ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlar katılımcılara ulaşmayı zorlaştırmış ve örnekleme 1500 olarak belirlenen anketi 156 gencin doldurabilmesine ve yüz yüze gerçekleştirilmesi beklenen 45 derinlemesine görüşmenin online olarak gerçekleştirilmesine neden olmuştur. STÖ’lerin ofisleri ziyaret edilerek gözlem de yapılması amaçlanan çalışma Zoom, Jitsi Meet gibi platformlar üzerinden gerçekleştirilmiş, ara ara yaşanan bağlantı sorunları hem kayıtları hem de yüz yüze görüşmelerin sağladığı etkileşimsel atmosferi olumsuz yönde etkilemiştir.

ARAŞTIRMAYA KATILAN KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK BİLGİLERİ

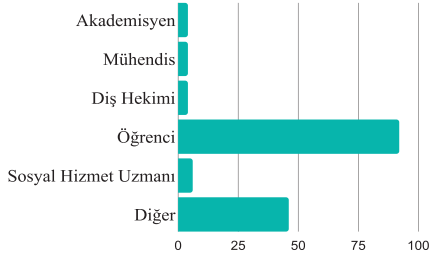
Grafik 1: Araştırmaya katılan katılımcıların yaş dağılımı

Araştırmanın anket çalışmasına katılan örneklem grubunun 75’i gönüllülük yapan gençlerden 81’i ise daha önce gönüllülük deneyimi olmayan gençlerden oluşmaktadır. Toplamda 156 kişinin katıldığı anket çalışmasında 156 gencin %61,8’i 21-25 yaşları aralığındayken, görüşme yapılan gönüllü gençlerin %60’i 21-25 yaşları aralığındaki gençlerden oluşmaktadır. Sivil toplum örgütü temsilcilerinden 21-25 yaşlarında olup görüşme yapılan katılımcıların oranı ise %44’tür.

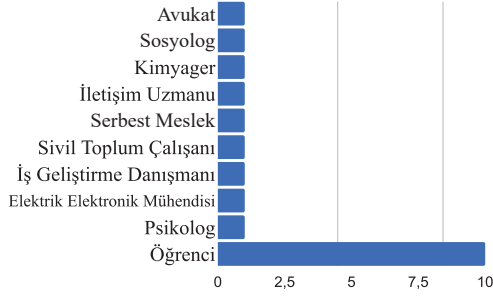

Araştırmanın 18-20 yaş aralığındaki örneklem grubuna bakıldığında ankete katılan gençlerin %20’sinin, görüşme yapılan gönüllü gençlerin ise %5’inin araştırmanın en genç kitlesini oluşturduğu görülmektedir. Görüşme yapılan sivil toplum örgütü temsilcilerinden hiçbirinin ise 18-20 yaş aralığında olmaması dikkat çekmektedir. Bu oranın tersine ankete katılanların %18,2’sinin 26-30 yaş aralığındaki gençlerden, görüşme yapılan gönüllülerin %35’inin ise 26-30 yaş aralığındaki kişilerden oluştuğu görülmektedir. Sivil toplum örgütleri temsilcilerinde bu oranın %32 olduğu görülmekle birlikte 30 yaşın üzerindeki katılımcıların oranının da %24 olduğu sonucuna varılmaktadır. Araştırmaya katılan örneklem grubunun yaş grubu dağılımı değerlendirildiğinde örneklem grubunun çoğunun 21-25 yaşları arasındaki gençlerden oluştuğu ve 18-20 yaş aralığındaki gençlerin gönüllülük oranının düşük olduğu sonucuna varılmaktadır. Yine aynı şekilde 26-30 yaş aralığındaki oranın gönüllülük yapan gençler arasında düşük olduğu ancak sivil toplum örgütü temsilcileri arasında bu oranın yüksek olduğu görülmektedir.

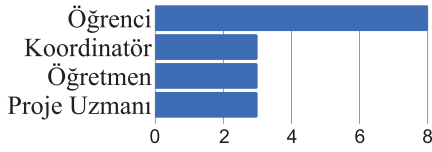
Grafik 2: Ankete katılan katılımcıların meslek dağılımı.

Grafik 3: Görüşmeye katılan gönüllülerin meslek dağılımı

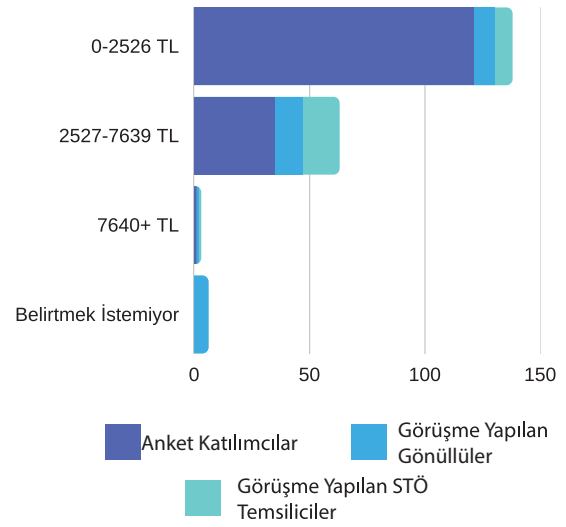

Grafik 4: Görüşmeye katılan sivil toplum örgütü temsilcilerinin meslek dağılımı.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan gençlerin anket katılımcıları arasında %59'unun, görüşme yapılan 20 gönüllü genç arasından %52,6'sının ve sivil toplum örgütleri temsilcilerinin ise %32'sinin öğrenci olduğu görülmüştür. Anket katılımcıları arasında bu oranı %3,8 ile sosyal hizmet uzmanı, %2,6 ile akademisyen, diş hekimi ve mühendis takip etmektedir. Sivil toplum örgütü temsilcileri olarak görüşülen yönetim kurulu üyeleri, çalışanlar ve stajyerlerin mesleki dağılımı incelendiğinde ise %12 ile koordinatörler, proje uzmanları ve öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. Genel olarak araştırmanın örneklem grubunun mesleki dağılımının çok çeşitli olduğu, bu nedenle oranları düşük olan mesleklerin toplanarak diğer kategorisi içerisine dahil edildiği ifade edilmelidir.

Grafik 5: Araştırmaya katılan katılımcıların aylık dağılımları.

Araştırmanın örneklem grubunun aylık gelir miktarı, araştırmanın yapıldığı tarihlerde Türkiye'de bir kişinin yaşam maliyeti ve yoksulluk sınırı üzerinden değerlendirildiğinde, ankete katılan 156 katılımcıdan %77,1'inin 2526 TL ve daha düşük aylık gelir miktarına sahip olduğu görülmektedir. Görüşme yapılan genç gönüllülerde bu oran %32,1 iken sivil toplum örgütü temsilcilerinde %32'dir. Anket katılımcılarının 2526 TL ile 7639 TL arasında gelir miktarına sahip olan gençlerin oranı %22,3 iken 7639 TL ve üzerinde aylık gelir miktarına sahip kişilerin oranı %0,6'dır. Görüşmeye katılan gönüllü gençlerden %42,9'u, sivil toplum örgütü temsilcilerinin ise %64'ü 2526 TL ile 7639 TL arasında aylık gelir miktarına sahiptir. 7639 TL ve üzerinde aylık gelir miktarı olan katılımcıların %21,4'ü görüşmeye katılan gönüllü gençlerden oluşurken %4'ü sivil toplum örgütü temsilcilerinden oluşmaktadır. 18-30 yaş aralığındaki gençlerin çoğunun öğrenciliğinin devam ettiği ya da Türkiye'de bu yaş aralığındaki gençlerin işsizlik problemiyle mücadele ettiği düşünüldüğünde, örneklem grubunun çoğunun aylık gelir miktarının asgari ücretten düşük veya neredeyse net asgari ücret miktarı kadar olması şaşırtıcı değildir.

GÖNÜLLÜLÜĞE BAKIŞ

Bu bölümde ilk olarak, Ankara’da bulunan 18-30 yaş aralığındaki gönüllü ve gönüllülük deneyimi olmayan gençler ile hak temelli gençlik çalışmaları yürüten sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin sivil topluma ve gönüllülüğe dair tanımlamalarına değinilmektedir. Ardından gönüllü gençlerin gönüllülük yapma nedenleri ve gönüllülük motivasyonları ile gönüllülük deneyimi olmayan gençlerin gönüllülük yapmama nedenleri tartışılmaktadır. Son olarak da gönüllülüğün gençlerin hayatında neler değiştirdiği ve gönüllülerin sivil toplum örgütlerinden beklentileri üzerinde durulmaktadır.

SİVİL TOPLUM NEDİR?

Farklı sivil toplum örgütlerinde gönüllülük yapan gençlerin sivil toplumu ve sivil toplum örgütlerini nasıl tanımladıkları sorulduğunda sivil toplum ve sivil toplum örgütü kavramlarının iç içe geçtiği hatta çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmüştür. Gönüllüler sivil toplumu daha çok mevcut sorunların çözümü ya da devletin çözmekte yetersiz kaldığı alanlardaki eksikliklerin giderildiği, iyileştirmelerin yapıldığı ve halkın desteğiyle yürütülen devletten bağımsız bir alan olarak görmektedirler. Katılımcılar sivil toplum örgütlerini çoğunlukla “gönüllülük esasıyla çalışan ve toplumsal sorunları çözmek için inisiyatif olarak ortak bir amaç için bir araya gelen insan topluluğu” olarak tanımlamaktadırlar. Bununla birlikte dernek ve vakıflar sıklıkla sivil toplum örgütü olarak ifade edilirken meslek odaları, sendikalar, siyasi partiler ve tüzel kişiliğe sahip olmayan örgütlenmelere işaret edilmediği görülmüştür. Katılımcılar açısından önemli olanın sivil toplum içerisinde kendileriyle aynı şekilde düşünen ya da hisseden insanlarla da birleşerek kolektif bir şekilde, kâr amacı gütmeyen, nasıl daha iyi bir toplumsal düzende yaşanabileceğine yönelik çalışmalar yapmaları olduğu görülmüştür.

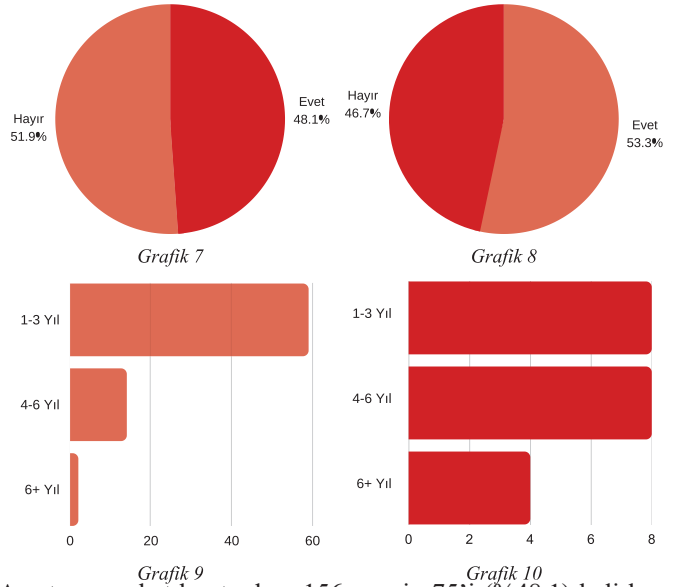
Ankete katılan gençlerin sivil toplum nedir sorusuna verdiği cevaplara göre görüşmelerden farklı olarak anketi cevaplayan gençlerin daha eleştirel yaklaştığı görülmüştür. Sivil toplum gençler tarafından çeşitli fonlarca ya da kişilerce desteklenen ancak iyi işler adı altında bazı kişilerin cebini dolduran kuruluşlar olarak görülmektedir. Görüşme yapılan gönüllülerden farklı olarak sivil toplumu “aktivizm ile değişim” ve “dönüşüm yaratılması”, “bireylerin kendilerini özgürce ifade etmeleri” ve “hayatın dengelenmesi” olarak tanımlayan anket katılımcıları sivil toplum örgütlerini sistem için bir yama ya da tampon kuruluş olarak da değerlendirmişlerdir.

Grafik 7: Ankete katılan gençlerin gönüllülük dağılımı

Grafik 8: Ankete katılan gençlerin daha önceki gönüllülük dağılımı

Grafik 9: Ankete katılan gönüllü gençlerin kaç yıldır gönüllülük yaptığı

Grafik 10: Görüşme yapılan gönüllü gençlerin kaç yıldır gönüllülük yaptığı

Araştırmaya katılan toplam 156 gencin 75’i (%48,1) hali hazırda sivil toplum örgütlerinde gönüllük yapmakta iken bu gençlerin %53,3’ü daha önce de farklı sivil toplum örgütlerinde gönüllülük yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu gençlerin gönüllülük deneyimleri değerlendirildiğinde %78,7’sinin 1-3 yıl, %18,7’sinin 4-6 yıl ve %2,7’sinin ise 6 ve 6 yıldan fazla süredir gönüllülük yaptığı görülmüştür. Ankete katılan gençlerin 81’i (%51,9) ise daha önce gönüllülük yapmadıklarını belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan 20 gönüllü gencin 8’i 0-3 yıl, 8’i 4-6 yıldır gönüllülük yaparken 4’ünün 6 yıldan fazla süredir gönüllülük yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

GÖNÜLLÜLÜK NEDİR?

Ankara’da farklı sivil toplum örgütlerinde gönüllülük yapan 20 genç gönüllünün gönüllülüğü nasıl tanımladıkları ve anlamlandırdıklarına bakıldığında, hemen hepsinin gönüllülüğü belli bir amaç etrafında, toplumsal fayda sağlamak için karşılık beklemeden ve maddi bir çıkar gözetmeden gönülden yapılan faaliyet olarak tanımladıkları görülmüştür. Ankete katılan 156 katılımcı ve görüşme yapılan 20 gönüllü ortak çerçevede gönüllülüğü tanımlamış ancak farklı olarak anket katılımcıları gönüllülüğün bir “varoluş biçimi”, “doğru olduğu düşünülen bir şeyin yapılması”, “kahramanlık” ve “para almadan çalışma ya da emek verme” olduğunu eklemişlerdir. Bununla birlikte ankete katılan bazı gençlerin gönüllülüğe bakış açılarının eleştirel olduğu görülmüştür. Öyle ki gönüllülük “aktivizmin su katılmış hali” ve “vaktin boşa harcanması” gibi ifadelerle değerlendirilmiştir.

Grafik 11: Ankete katılan gönüllü gençlerin gönüllülük önermelerine verdikleri cevaplar (Bkz. Ek: 1)

Alanda gönüllülükle ilgili sık kullanılan önermelerin değerlendirilmesi istendiğinde, ankete katılan gönüllü gençlerin bir çoğunun görüşme yapılan gençler gibi gönüllülüğü maddi beklenti içine girmemek (%58,7) ve karşılık beklememek (%57,39) şeklinde değerlendirdiği görülmüştür. Aynı zamanda bu gençlerin %65,3’ü gönüllülüğü bireysel sorumluluk almak ve ekip çalışması içinde bulunmak olarak değerlendirdiği görülürken %72’sinin gönüllülüğü başkalarının hayatına

dokunabilmek olarak tanımladığı sonucuna ulaşmıştır.

Gönüllüler Sivil Toplum Örgütlerinde Gönüllülüğü Nasıl Görüyor?

Görüşme yapılan 20 katılımcıya gönüllülük yapmakta oldukları sivil toplum örgütlerinin kendi bakış açılarından gönüllülük tanımları sorulduğunda katılımcıların çoğunun deneyim aktarımına işaret ettiği görülmüştür. Bu deneyim aktarımı gerek sivil toplum örgütlerinin gönüllülere örgütlerdeki işleyişi öğretmesi gerekse de gönüllülerin sahip oldukları bilgi, fikir ve yaratıcılıklarını örgütleriyle paylaşmasıdır. Burada örgütlerdeki deneyim aktarımında karşılıklı bilgi ve deneyim alışverişinin önemli olduğu görülmüştür. Bununla birlikte örgütlerden gönüllülere aktarılan deneyimin mentorluk ya da usta-çırak ilişkisi çerçevesinde geliştirilmesi, sivil toplum örgütlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından da önemlidir. Katılımcıların örgütleriyle ilgili değindikleri bir diğer nokta örgütlerin gönüllülerinde farkındalık yaratarak özellikle ihtiyacı olan hedef gruplar için kaynak ve zamanlarını karşılık beklemeden kullanması anlayışına dayanmaktadır. Gönüllülerin çeşitli görevler alarak sorumluluk bilinçlerini geliştirmeleri ve anlayış çerçevesinde tecrübe kazanarak güçlenmelerini sağlamaları katılımcıların belirttiği bir diğer gönüllülük tanımıdır. Özellikle spesifik bir tematik alanda çalışmayan derneklerin gönüllülük tanımının daha çok ihtiyaçlar doğrultusunda eksikliklerin giderilmesi için iş bölümü yapmak olarak değerlendirildiği görülmüştür. Daha spesifik temalarda çalışan örgütlerin gönüllü tanımının ise, çalıştıkları alanla ilgili deneyim kazandırmayı gerektirdiğinden eğitimlik üzerinden değerlendirildiği görülmüştür. Gönüllülerden bazıları örgütlerinin çalışma alanlarına gönüllünün kendi vizyonlarını da dahil etmeleri konusunda teşvik edildiklerini belirtmişlerdir. Özveri ve emek ile yapılabilecek her şeyi gönüllülük olarak değerlendiren örgütler olduğu gibi gönüllülerinin beklentilerini dikkate alan örgütlerin de olduğu görülmüştür.

Görüşme yapılan 25 sivil toplum temsilcisine sivil toplum örgütlerinin gönüllülük tanımları ve gönüllüye bakış açıları sorulduğunda çoğunun belirli bir gönüllü tanımının olmadığı görülmüştür. Sivil toplum örgütleri genellikle gönüllüleri bir şeyler yapabilmek adına vakitlerini ayıran, emek veren ve herhangi bir beklenti içerisinde olmadan gönüllü olarak sorumluluk alan kişiler olarak görüyorlar. Bu noktada sivil toplum örgütlerinin gönüllü tanımlarında ortak olarak görülen en önemli şeyin “sorumluluk ya da inisiyatif almak” olduğu söylenebilir. Öyle ki görüşme yapılan temsilciler kuruluşlarına gelen gönüllülerle fikir ve duygu birliği içinde olmanın yanında gerçekten önemli olanın örgüte “vakit ayırmak” olduğunu belirtmişler ve gönüllülüğün katı kurallar çerçevesinde yapılamayacağından bahsetmişlerdir.

“Somut yani maddi ya da manevi anlamında bir çıkar beklentisi olmadan ve bu süreçte aktif bir şekilde çalışmalarda sorumluluk almak isteyecek ya da bir şekilde o çalışmalara etki edebileceğine inanan kişiler için biz gönüllü tanımını kullanmayı tercih ediyoruz.” (SK10, 24)

Bu noktada gönüllülere ve gönüllüğe bakışta bireylerin yapabilirliklerinin ön plana çıktığı görülmüştür. Bu doğrultuda sivil toplum örgütü temsilcilerinin en çok dile getirdikleri konu gönüllülerin kendi ilgi alanları, yetkinlikleri ve motivasyonları çerçevesinde kendilerine alan yaratarak hareket etmeleridir.

“Biz gelen insanlara önce bunu siz istediğiniz için, bir şeyleri değiştirmek istediğiniz için buradasınız diye umuyoruz. Ama tabi ki bizim tarafımızdan da hani size çok fazla bir iş yükü, full time çalışan bir personel gibi çalışmayacaksınız. Bu bu şekilde değil bizimizi çalışma sistemimiz de. Herkes aldığı sorumluluğu yerine getirebildiğince şey yapıyor hani gerçekleştirmeye çalışıyor ama bir yandan da ben gönüllüyüm. İstedikimi istediğim kadar yaparım. Hani böyle bir bakış açısı da değil. Bunu da bu şekilde net bir şekilde anlatmaya çalışıyorum. O yüzden bu önemli bir sorun yani hani önemli bir sorun.” (SK15, 26)

Görüşme yapılan birkaç sivil toplum örgütü dışında örgütler çoğunlukla gönüllülüğün istek, motivasyon ve karşılıklı beklentiler çerçevesinde gerçekleştiğini ve gönüllülük yapmak isteyen herkesi örgütlerine dahil etmek istediklerini belirtmişlerdir. Bazı dernekler ise örgütlerindeki gönüllülüğün belli şartlar altında yapılabileceği konusunda bir ayrıma sahiptir. Örneğin toplumsal cinsiyet alanında çalışan bazı dernekler gönüllülerinin bir toplumsal cinsiyet eğitimi deneyimlemiş olmasını önemsemektedirler. Bu derneklerin tematik olarak spesifik bir hak alanında çalıştığı görülmüştür. Bu şekilde çalışan bir derneğin çalışanı olan SK3, gönüllü tanımlarında olduğu kadar gönüllülerinin yönetimi ve gönüllü motivasyonu konusunda da programa sahip olduklarını şu şekilde ifade etmektedir:

“Burada gönüllülük bir tık daha derneğin ana eğitim içeriğini almış ve bu içeriğe birebir bağlı kalarak daha bilimsel bilgilere, alt yapıya sabit kalarak ilerleyip belli başlı standartlarla alanda olabileceği bir sistem.” (SK3, 27)

Gönüllülüğün net bir tanımının olmayışı hem sivil toplum örgütleri hem de gönüllüler açısından karşılıklı bazı sıkıntılara yol açmaktadır. Bu doğrultuda gönüllülüğün sınırlarının net bir şekilde çizilmesi ve gönüllü emeğinin korunması gerektiğini düşünen sivil toplum örgütleri de vardır. Gönüllülerle ve gönüllü yönetimiyle ilgili yaşanan sıkıntılardan bir diğeri ise profesyonel çalışanı ve yeterli kapasitesi olmayan sivil toplum örgütlerinin gençlere deneyim aktarımı yapabileceği staj, mentorluk gibi uygulamaları gerçekleştiremiyor olmasıdır.

“Gönüllülüğün bir sınırları, çerçevesinin net bir şekilde çizilmesi gerekiyor. Ne hani gönüllülük yapılan kurum, topluluk neyse, o kişiye karşı herhangi bir, bir çalışanymış gibi ya da çok çok fazla sorumluluk yükleyerek, davranmanın. Hem de o kişi gönüllü olmuş, sorumluluk almış ama hem de bunu çok rahat bir şekilde, yani çok umursamadan gerçekleştirmiş. O yüzden bunlara dikkat ederek gönüllüleri daha çok motive etmeye çalışıyoruz diyeyim.” (SK15, 26)

Görüşme yapılan derneklerin gönüllülükle ilgili belirttikleri başka bir nokta gönüllülüğün karşılıklı bir öğrenme süreci olmasıdır. Sivil toplum örgütleri inisiyatif olarak toplumsal sorunları çözmek adına harekete geçmek isteyen gençlere verecekleri katkılar kadar bu gençlerin de örgütlerini geliştirmesini

beklemektedirler. Burada karşılıklı bir beklentiye işaret edildiği görüşme yapılan sivil toplum örgütlerinin yönetim kurulu üyelerinin ifadelerinden anlaşılmaktadır.

“Gönüllü neler yapmak istiyorsa biz aslında, gel bize bir şeyler kat mantığından ziyade, hani biz sana ne katabiliriz, biz sana nasıl yardımcı olabiliriz, seninle nasıl temas edebiliriz, bir projen vardır, bir fikrin vardır, onu nasıl geliştirebiliriz ya da nerelerde daha farklı gönüllülük aktivitelerinde yer alabilirsin şeklinde yönlendirme çalışmalarımızı yerine getirmeye çalışıyoruz.”(SK17, 29)

“Biz aslında onlardan besleniyoruz, onlar bizden besleniyor böyle işte ayrı ayrı düşünülecek hani bir şey değil yani en başta da söyledim aslında hani biz hep bir bütün gibi hani görüyoruz ve işte üyelerimizi kendimizden ayıramıyoruz.” (SK18, 27)

“Özellikle gönüllüler bir şey yapıyorsa bir örgütlenme içerisinde, o örgütlenmenin de gönüllülere karşı bence yapması gereken ve onları besleyici faaliyetler olması gerekiyor. Yani bir kazan – kazan ilişkisi olması gerekiyor. Bu bir çıkar ilişkisi olmamalı tabi ki ama insan ilişkilerini yapıylaştıran bir şey olmamalı ama ben meslek örgütüm adına bir şeyler yapıyorsam, meslek örgütüm de yeri geldiğinde benim hakkımı savunabilmeli ve bana destek olabilmeli. Gönüllülük biraz daha karşılıklı dayanışmayla ilerleyen bir süreç olabilmeli.”(SK2, 25)

Gönüllülüğün içten gelecek ve çıkar gözetilmeden yapılması gerektiğini savunan katılımcılar yaratılan sosyal etkiye değinerek gönüllülüğün manevi boyutuna vurgu yapmışlardır. Birinin hayatına dokunan gönüllüler bunun etkisini ya da çıktısını gördüklerinde elde ettikleri mutlulukla birlikte içinde yer aldıkları örgütlere aidiyetlerini de pekiştirmektedirler. Öyle ki görüşülen temsilciler gönüllülerinin derneklerin üyeleri olmasalar da kendilerini derneğin üyesi olarak gördüklerinden bahsetmişlerdir. Gönüllü gençlerle yapılan görüşmeler de bunu doğrulamaktadır. Genç gönüllüler resmiyette gönüllüsü olmasalar da buldukları örgütlerin bir üyesi olduklarını ifade etmişlerdir.

“Kesinlikle para değildir, emek hırsızlığı değildir, kesinlikle değildir çünkü siz paylaştığınız zaman birine bir şey katmışsınızdır ve o kattığınız kişi de kelebek etkisiyle bir başkasına bir şey katacaktır, zaten yaşamın amacı budur. Bunu gerçekleştirmek bir gönüllülük. İş yapmak apayrı bir şey ama gönüllülük budur; ruha dokunmak, gönle dokunmak.” (SK20, 62)

Sivil toplum örgütlerinin sürdürülebilirliği noktasında da önemli olan deneyim aktarımının bazı derneklerde vefa borcu, bazı derneklerde ise deneyimli olan gönüllülerin yeni gelen gönüllülere mentorluk yapması şeklinde ilerlediği görülmüştür. Bu durumun sivil toplum örgütlerinin ve gönüllülerin gelişmesi, güçlenmesi açısından önemli olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bazı derneklerin gönüllüleri yalnızca kendi örgütlerine dahil etme çabası içerisindeyken bazılarının ise gönüllünün istek, amaç ve beklentileri doğrultusunda gönüllüye uygun olan farklı örgütleri önerdiği, böylelikle gönüllülüğün yaygınlaşmasını desteklediği görülmüştür.

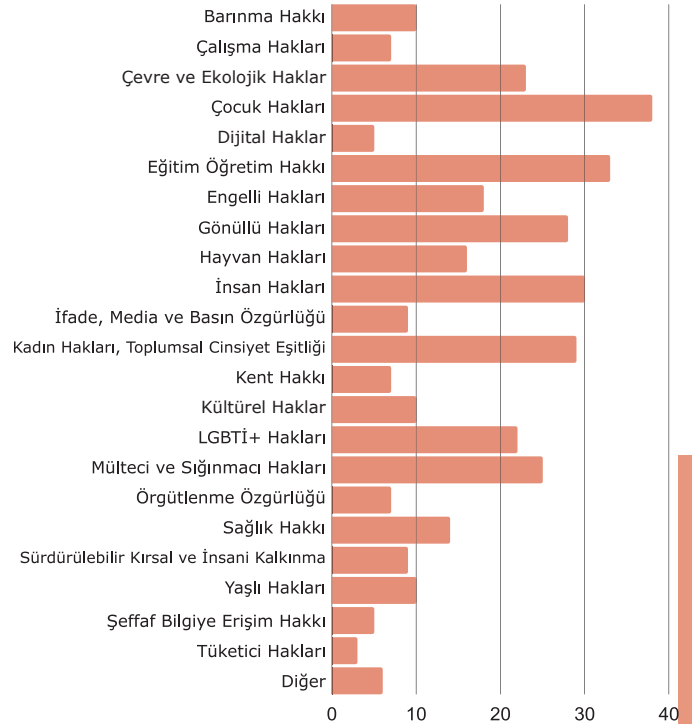
“Gönüllüler de yeni gelen aktivistlerin bu eğitimleri vermelerini sağlayacak çünkü şöyle bir şey dernek hiç kimse-nin değil, tamam biz kurmuş olabiliriz, biz destek olabiliriz ama burası benim derneğim değil, herhangi birinin derneği de değil. Birileri gidecek birilerini yetiştirecek ve bu böyle devam edecek sonuç itibariyle.” (SK24, 33)

“Sadece ...derneğine gidip de sadece burdaki etkinliklere katılması bize çok bir şey ifade etmiyor çünkü bizim amacımız zaten toplumsal değişim ve daha fazla etki yaratabilmekse e bizim zaten sürekli olarak yapmaya çalıştığımız bir şey de var, o da farklı sivil toplum kuruluşlarıyla ortak işler yapmak ve bu noktada gönüllülerimizin bizim dışımızda da farklı sivil toplum kuruluşlarıyla iş yapması, onlara da vakit ayırması bizim için daha değerli.”(SK8, 22)

GÖNÜLLÜLÜK YAPMA NEDENLERİ

Grafik 12: Ankete katılan gönüllü gençlerin buldukları STÖ'lerin hangi hak alanlarında çalıştıkları

Ankete katılan gönüllü gençlerin içinde yer aldıkları sivil toplum örgütlerinin çalıştıkları hak alanları değerlendirildiğinde, gönüllülerin okudukları bölümleri ya da profesyonel mesleklerinin kuruluş seçmekteki yönlendirici etkisi görülmektedir. Örneğin, çocuklarla çalışan mesleki bölüm öğrencilerinin daha çok Çocuk Hakları ve Eğitim Öğretim Hakkı alanında çalışan örgütler içerisinde yer aldığı söylenebilir. Bununla birlikte toplumsal sorunlar karşısında duyarlı ya da gönüllülükle ilgili olumsuz deneyim yaşayan gençlerin İnsan Hakları ya da Gönüllü Hakları alanında çalışmalar yürüten örgütler içerisinde yer aldıkları sonucuna varılmıştır.

Görüşme yapılan katılımcıların gönüllülük yapma nedenleriyle ilgili dikkat çeken ilk unsur üniversite öncesi yaşlarda gönüllülükle tanışmaya dayanmaktadır. Bu yaşlarda başlanan

gönüllülüklerde özellikle ailenin ve arkadaşların gönüllülük deneyimlerinin etkisinin olduğu görülmüştür. Bununla birlikte bu gönüllüler yaptıkları çalışmalarını o yaşlarda gönüllülük olarak nitelendirmeyerek hayatlarının olağan bir parçası şeklinde değerlendirmektedirler. Lise yıllarından itibaren projelerde gönüllü olarak yer alan GK6'nın ifadeleri, çocukluklarından itibaren gönüllülük yapan kişilerin o yaşlarda bir gönüllülük bilincine sahip olmadığını göstermektedir.

“Hiçbir bilgim yoktu. Açıkçası lisede yaptığımda da bunun bir gönüllülük işi olduğunu bilmiyordum, farkında da değildim daha doğrusu. Sadece yardım etmem gerektiğini düşünüyordum.” (GK6, 28).

Gönüllülük yapma ile ilgili en çok değinilen diğer neden, gençlerin sorun olarak gördükleri alanlara ve dezavantajlı gruplara yardım ederek topluma faydalı olmak istemeleridir. Ayrıca gençlerin gönüllülük yaptıkları alanlarla ilgili faydalı olduklarını, başka bir insanın hayatına dokunduklarını görmeleri motivasyonlarını arttırmakta ve onları gönüllülük yapma-ya teşvik etmektedir.

“Benim içimde böyle insanlara yardımcı olma isteği varmış ve hani ücretsiz olarak bunu yapabiliyorum, neden yapmayayım. Zaten ülkede eksiklik olarak gördüğüm birçok şey var, en azından ben ve arkadaşlarım bir şeye el atarsak sorunlara çözüm bulabiliriz.” (GK4, 30).

“Yani neden bir şeyler yapmak istiyorsun, karşılığını beklemiyorsun, maddi bir çıkarın yok, tamamen başkalarının iyiliği için bunu yapıyorsun, başkalarının avantajını sağlayabilmek için, başkalarının küçücük de olsa hayatına dokunabilmek için..” (GK18, 30).

Kendilerinin yaşadığı olumsuz deneyimleri başkalarının da yaşamamasını istemeyen gönüllülerin bireysel deneyimleri ile gönüllülüğe yaklaşımları arasında ilişki olduğu görülmüştür. Gönüllülüğü ilk defa bir yurt dışı programı ile deneyimlediğini belirten GK8, kendisinin yaşadığı sıkıntıların gönüllülük yapmasındaki itici motivasyonu oluşturduğunu şöyle belirtmektedir:

“Benim yaşadığım birtakım sıkıntıları, aynı şeyleri onların yaşamaması, onlara yardımcı olmak ve onların sıkıntıları çözmelerine destek olarak başladığım nokta bu benim için çok büyük bir zihin açan bir şey oldu.” (GK8, 27).

Ayrıca görüşme yapılan gençler, okudukları bölümler ya da meslekleriyle ilgili olarak da gönüllülük yaparak kendilerine bir şey katmak ve kendilerini geliştirmek istediklerini belirtmişlerdir. Birçok katılımcı da gönüllülüğün kendilerini mutlu ettiğinden, bu yüzden de yapmaya değer bulduklarından bahsetmiştir. Bir diğer nedenin katılımcıların imkanlarını, ellerindekileri başkalarıyla paylaşma duygusu olduğu görülmüştür.

“..çok kolay bir çocukluk geçirmedim ama daha sonrasında büyüdüğümde hani elime fırsatlar geçti ve önceliğim hep çocuklar oldu. Biz yaşamadık onlar yaşasın, biz giyemedik onlar giysin.” (GK9, 26).

Gençlerin gönüllülük yapma nedenlerinden bir diğerinin ise

toplumda gördükleri sorunlara ve insan hakları ihlallerine karşı çözümler üretebilmek ve kendi haklarını savunmak olduğu görülmüştür.

“Hepimiz bir toplumsal olarak mücadele içindeyiz ve bu mücadeleye ben de bir katkı sunmak istiyorum. Gönüllülüğe de zaten hani bu yüzden başlamıştım. Bir katkı sunmak bu yaşanan hani ihlallere, yaşanan hukuksuzluklara karşı hani bir kişiye bile rahat ortam sağlayabilmek ya da bir kişiye en azından o yaşadığı olumsuz durum hakkında yükünü paylaşabilmek.” (GK1, 24).

GÖNÜLLÜLERİN BULUNDUKLARI SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİ SEÇME NEDENLERİ

Katılımcıların gönüllülük yaptıkları sivil toplum örgütlerini seçme nedenlerinden biri katıldıkları etkinliklerden etkilenmeleridir. Bir şeyler yapmak konusunda yüksek motivasyona sahip olan gönüllü gençler ayrıca daha fazla inisiyatif almak istedikleri için ilgi alanlarındaki örgütleri seçmektedirler. Gönüllülerin içlerinde buldukları örgütleri seçme nedenlerinden bir diğeri de kurumların gönüllüye olan yaklaşımlarıdır. Gönüllülerin sorunlarını, istek ve beklentilerini önemseyen, samimi, hiyerarşiden uzak ve kapsayıcı bir tutumun benimsendiği örgütleri gönüllüler, kendilerini daha rahat hissetmeleri nedeniyle tercih etmektedirler. Sivil toplum örgütlerinin gönüllülere yaklaşımı kadar içerisinde yer alan insanların motivasyonları ve yaklaşımları da gönüllülerin tercihte bulunmasını etkilemektedir. Ayrıca bireylerin gönüllülük yapan arkadaşları da bu seçimi etkilemektedir. Son olarak sivil toplum örgütlerinin tematik alanlarda yürüttükleri faaliyetler, o alanla ilgili çalışmış ya da çalışmak isteyen gönüllüleri kendine çekmektedir.

Ankete katılan 75 gönüllü gencin içinde yer aldıkları sivil toplum örgütlerini seçme nedenleri değerlendirildiğinde görüşme yapılan gençlerin de belirttiği gibi kurumların gönüllülere olan yaklaşımlarının ve sosyal ilişkilerinin önemli olduğu görülmüştür. Ankete cevaplayan gönüllü gençlerden bazıları kendilerini güvende hissettikleri bir alan oluşturdukları ve güvenilir bir kuruluş oldukları gerekçesiyle gönüllülük yaptıkları örgütleri seçtiklerini belirtmişlerdir. Bir diğer neden hayatlarını daha anlamlı kılmak ve kendilerini işe yarar hissetmek amacıyla ilgi duydukları, mesleki deneyimleriyle örtüştüğünü düşündükleri alanlarda gençlerin kendilerini geliştirmek istemeleridir. Gönüllü gençler aynı sorunlar hakkında başkaları ile bir araya gelmenin ve dayanışmanın etkisiyle dezavantajlı grupları güçlendirmek ve onların hayatlarına dokunmaktan mutluluk duyduklarını, örgütlerinin misyon ve vizyonlarının gönüllülük amaçlarıyla örtüştüğü için örgütlerini seçtiklerini belirtmişlerdir.

Grafik 13: Ankete katılan gönüllü olmayan gençlerin gönüllülük yapmama sebepleri

Neden 1: Sivil toplum örgütlerini yararlı bulmuyorum.

Neden 2: Gönüllü faaliyetlerde nasıl bulunabileceğimi bilmiyorum.

Neden 3: Gönüllülük yapmak için sivil toplum örgütlerine ulaşamıyorum.

Neden 4: Gönüllülük yapmak için yeterli vaktim yok.

Neden 5: Gönüllülük yapmak için yeterli param yok.

Neden 6: Ailem gönüllülük yapmama izin vermiyor.

Neden 7: Partnerim/sevgilim gönüllülük yapmama izin vermiyor.

Neden 8: Gönüllülük ilgimi çekmiyor.

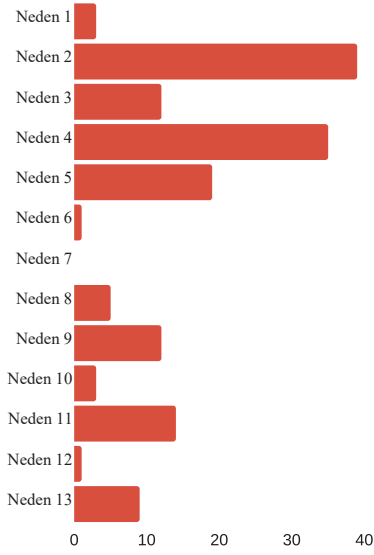
Neden 9: Gönüllü olmak için yeterli niteliklere sahip olduğumu düşünmüyorum.

Neden 10: Gönüllü faaliyetlerin yararsız olduğunu düşünüyorum.

Neden 11: Gönüllülük sorumluluklarını üzerime almak istemiyorum.

Neden 12: Gönüllülüğü vakit kaybı olarak görüyorum.

Neden 13: Diğer:

Ankete katılan ve daha önce gönüllülük deneyimi bulunmayan gençlerin gönüllülük yapmama sebepleri sorulduğunda gençlerin en çok gönüllü faaliyetlerde nasıl bulunabileceklerini bilmedikleri gerekçesiyle gönüllülük yapmadıkları görülmüştür. Bir diğer neden ise gençlerin gönüllülük yapmak için yeterli vakite sahip olmamalarıdır. Gönüllü gençlerle yapılan nitel görüşmelerden elde edilen veriler de gençlerin gönüllülük yapmak konusundaki motivasyonlarını düşüren nedenlerden birinin okul, iş, kazanılması gereken sınavlar gibi rutin yoğunluklar olduğunu göstermiştir. Anket sonucuna göre gönüllülük yapmayı engelleyen bir diğer sebep ise gençlerin gönüllülük yapmak için yeterli paraya sahip olmamalarıdır. Yine görüşmeler değerlendirildiğinde yaşanan maddi sıkıntıların ve genç işsizliğinin gönüllülük önündeki en büyük engellerden biri olduğu söylenebilir. Görüşmeler süresince sivil toplum örgütü temsilcileri tarafından da sık sık Türkiye’de ve Avrupa’da gönüllülüğün durumu karşılaştırılarak gençlerin sorunlarına atıfta bulunulmuştur.

Grafik 14: Ankete katılan gönüllü olmayan gençlerin gönüllülük önermelerine verdikleri cevaplar (Bkz. Ek: 3)

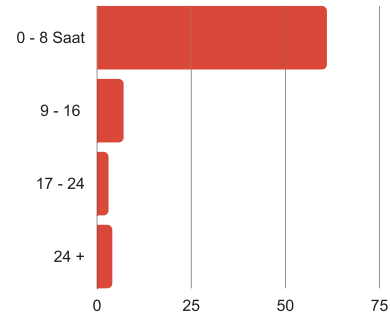
Ankete katılan gönüllü olmayan gençlerin alanda sık kullanılan gönüllülük önermelerine verdikleri cevaplar gönüllülük yapmama nedenleriyle birlikte değerlendirildiğinde, gençlerin çoğunun gönüllülüğü “ücretsiz olarak bir yerde çalışmak”

olarak değerlendirmedikleri ve gönüllülükte “maddi bir beklenti” içine girmediği görülmüştür. Bununla birlikte gönüllülük yapmayan gençlerin gönüllüler gibi “karşılık beklememek”, “sorumluluk almak” ve “ekip çalışması” çerçevesinde gönüllülüğü tanımladıkları görülmüştür. Bu veriler gönüllülerin gönüllülük yapmama nedenleriyle uyumlu olarak gençlerin gönüllülükten bağımsız olarak kendilerini çevreleyen nesnel koşullardan (maddi sıkıntılar, günlük rutinler) dolayı gönüllülük yapmadıklarını göstermektedir.

GÖNÜLLÜLERİN MOTİVASYONU

Grafik 15: Ankete katılan gönüllü gençlerin gönüllülüğe haftalık ne kadar süre ayırdıkları

Ankete katılan gönüllü gençlerin %81,3’ü gönüllülüğe 0-8 saat aralığında zaman ayırırken %9,3’ü 9-16 saat aralığında vakit ayırdıklarını belirtmişlerdir. Bu gençlerin ancak %5,3’ü gönüllülüğe haftalık 24 saatten fazla zaman ayırmaktadırlar.

Ankete katılan 75 gönüllü gencin buldukları sivil toplum örgütlerinde gönüllülük yapmaları konusundaki motivasyonlarının pek çok noktada bu örgütleri seçme nedenleriyle örtüştüğü görülmüştür. Gençlerin en çok değindikleri nedenlerden birinin yaşamlarına dokundukları insanların hayatlarında yarattıkları etkileri ve değişimleri görebilmeleri olduğu görülmüştür. Gençlerin yaptıkları gönüllü faaliyetlerin somut çıktılarını görmeleri ve faydalı olduklarını hissetmeleri motivasyonlarını daha da arttırmaktadır. İçinde yer aldıkları örgütlerde birliktelik duygusu ile gönüllü faaliyetlerde bulunan gençler kurdukları dostluklar ve edindikleri sosyal sermaye nedeniyle de hak temelli örgütlerde yer almak istemektedirler.

Görüşmeye katılan sivil toplum örgütlerinin temsilcileri çoğunlukla kurumsal olarak bir gönüllü tanımına ve programına sahip olmadıkları gibi gönüllülerinin motivasyonlarını sağlamak adına da düzenli etkinlik programlarına sahip değillerdir. Katılımcıların belirttiklerine göre örgütlerin gönüllülerinin motivasyonlarını sağlamak adına belirli süreler ayırmadıkları, bu sürelerin ihtiyaç ve isteklere göre değişiklik gösterdiği görülmüştür. Sivil toplum örgütlerinin bazılarının gönüllülerinin motivasyonlarını sağlamak adına hem teorik ve pratik etkinlikler hem de sosyalleşmeye dayalı etkinlikler yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu temsilciler gönüllülerinin motivasyonu ile ilgili üç temel noktaya değinmişlerdir:

1. Arkadaşlık
2. Gönüllü emeğinin görünür kılınması

3.Kendi gönüllülerine pozitif ayrımcılık.

Gönüllülerinin motivasyonlarını sağlayan en önemli şeyin örgütlerde kurulan arkadaşlık ve dostluklar olduğunu belirten temsilciler, ayrıca gönüllülerinin çaba ve katkılarının takdir edilmesi adına gönüllülerine eğitimler ve projeler gibi etkinliklerde her zaman öncelik verdiklerini belirtmişlerdir. Bir diğer önemli nokta, gönüllülerin yaptıkları çalışmaların karşılığını almaları, takdir ve teşekkür toplamalarının gönüllü emeğinin görünmesindeki rolüdür. Gönüllülerin motivasyonlarının örgütlerinin aktifliğine, yaptıkları çalışmaların sıklığına bağlı olduğu da temsilciler tarafından işaret edilmiş ve bu durumun örgütlere duyulan aidiyet hissini de kuvvetlendirdiği görülmüştür. Örgütlerin çalışma alanlarına ve gönüllülerin ilgilerine yönelik yapılan etkinlik, eğitim, seminer ve staj programları da istihdam kaygısı yaşayan gençlerin yetkinliklerini arttırmalarında ve referans elde etmelerinde önemli görüldüğü için genç gönüllülerin motivasyonunu arttırmaktadır. Son olarak örgütlerin etkinlikleri dışındaki buluşmaların ve ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenen sosyal faaliyetlerin de gönüllülerin motivasyonlarını arttırdığı görülmüştür.

“Toplantılarımız ve görüşmelerimiz dışında zaten bunları konuşmadan geçirdiğimiz zamanlar olması adına hani toplanıp buluşup sohbet muhabbet bu şekilde şeyler yapıyoruz. Daha çok bu gönüllülük işi olduğu için yaptığı şeylerin sonucunu da görmek istiyorlar. Bunların sonu.. işte yaptığımız çalışmaların sonucunda hani güzel bir teşekkür. İşte küçük bir plaket, küçük bir hediye. Bu şeyler biraz daha insanı motive edebiliyor. İşte mutlu edebiliyor.” (SK15, 26)

“Eğitime gittikten sonra çoğu ağlayarak çıktı o eğitimlerden çünkü başka başka hayatlara dokundular, farklı hikayeler biriktirdiler ve sanırım motivasyonlarını artıran ve derneğe bağlılıklarını artıran olay bunlar oldu.” (SK24, 33)

Bununla birlikte sivil toplum örgütü temsilcileri zaman zaman gönüllü bulmakta zorlandıklarını ve gönüllülüğün sürdürülebilirliği noktasında sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Düzenledikleri etkinliklerde ya da yürüttükleri projelerde gönüllü bulmakta zorlanan ya da gönüllülerin son dakika gelmeyişleri nedeniyle zor durumda kalan örgütler bu durumu gönüllülüğün yeterince içselleştirilmeyişi ya da kuşaklar arasındaki farklılıklar gibi çeşitli nedenlerle açıklamışlardır. Örgütler gönüllü bulmakta yaşanan zorluğun yarattığı maddi ve manevi zararı kapatmak adına da farklı yöntemler geliştirmek durumunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

“Bence temel motivasyon sağlama yöntemi eğitim sayısının artması. Sahanın, saha ilişi. Yani bizim derneğimiz bir daha derneği. Sahada olduğumuz müddetçe. İnsanlar aktif şekilde devam ediyorlar. Ama böyle politika belgesi hazırlama falan gibi şeylerde. O kadar motive edici bir yolu olmuyor.” (SK4, 26)

Görüşmeye katılan katılımcılara gönüllülüğe ne kadar zaman ayırdıkları sorulduğunda birçok katılımcı bu zamanın düzensiz aralıklar şeklinde veya dönemsel artıp azaldığını belirtirken bir kısmı da haftada bir ya da üç günlerini ayırdıklarını belirtmişlerdir. Gönüllülük yapmaya ayrılan bu sürenin ankete katılan gönüllülerin cevaplarıyla da benzer olduğu ve gençlerin gönüllülüğe yeterli vakit ayırmadıkları söylenebilir. Gençlerin gönüllülüğe ayırdıkları değişken süre gibi gönüllülerin motivasyonları da süreç içerisinde ya da herhangi bir sivil toplum örgütünde gönüllülük yapmaya başlamadan önce değişmektedir. Bu doğrultuda görüşme yapılan katılımcılardan bazıları gönüllülük yapmaya başlamadan önce derneklere yönelik ön yargılı yaklaşımlarının ve kuruluşların örgütlenme yapılarının motivasyonlarını düşürdüğünden bahsetmişlerdir.

“Yapmak zorunda oldukları için yapıyor olduklarını düşünüyordum. Sadece bir yerden bir fon geldiği için onu yapmayı sevdiğini, zorunda olduklarını hissediyordum ve bu yüzden bu beni çekmiyordu.” (GK13, 23).

Katılımcılar genel olarak ya geleceklerinin belirsizliği ve maddi kaygıları yüzünden ya da yoğun iş veya okul hayatları nedeniyle gönüllülük yapmaya vakit bulamadıklarını ya da hevesli olmadıklarını belirtmişlerdir. İş ve okul hayatını içine alan rutin işler, gençlerin karşısına birkaç yılda bir çıkan sınavlar ilgisini gönüllülük alanına kaydırmayı engellediği gibi kendi hayatını idame ettirebilme ve iş bulma gibi öncelikler gençlerin beklentilerinin karşılanmasının da önüne geçmektedir. Gönüllülük yapılan yaşa vurgu, yaşla birlikte artan sorumluluklar altında gönüllülüğü engelleyen bir şey olarak da görülmektedir.

“Şimdi 30'lardan sonra olmuyor ama bir genç için olması gereken şey, keşke daha aktif olabilseydim.” (GK18, 30).

“İşsizken gerçekten gönüllü olması insanı çok yoruyor yani, eğer ailenizin ciddi bir geliri yoksa böyle harcayamıyorsa gönüllülük size külfet olarak geliyor.” (GK9, 26).

Gençlerin gönüllü olmak konusundaki motivasyonunu düşüren bir diğer nedenin sivil toplum örgütlerine yönelik ön yargılı bakış açısı ve politik ortam olduğu görülmüştür. Gençler gönüllülük yapmak istedikleri zaman uzun vadede bu gönüllülüğün kendilerine ve geleceklerine getirecekleri riskleri de hesaplayarak temkinli hareket etmektedirler. Gençleri gönüllülük yapmaktan alıkoyan nedenlerden birinin de yakın sosyal çevrelerinde gönüllü faaliyetlerde bulunan birinin olmayışı olarak görülmüştür.

Ankete katılan 75 gönüllü gençten aralarında daha önce gönüllülük yaptıkları sivil toplum örgütünden ayrılan gençlerin ayrılma nedenlerinden en önemlisinin gençlerin zaman ayıramaması olduğu görülmüştür. Günlük yoğunlukları ve kendilerinden beklenen diğer sorumluluklar nedeniyle gönüllü faaliyetlere yeterince vakit ayıramayan ya da farklı alanlarda da aktif olmak isteyen gençlerin gönüllülük faaliyetlerine ara verdikleri görülmektedir. Bir diğer neden sivil toplum örgütlerinde faaliyetlere ya da projelere bağlı olarak gönüllülük ya-

pan gençlerin bu etkinlikler sona erdiğinde ya da zorunlu şehir değişikliklerinde gönüllülüklerini bırakmalarındır. Bu durum da proje bazlı gönüllülüğün Türkiye’de giderek arttığını göstermektedir. Gönüllülerden bazıları içinde buldukları sivil toplum örgütlerinden kararların alınması, ifade hakkı ve şeffaflık konusunda yaşadıkları sıkıntılardan dolayı ayrıldıklarını belirtmişlerdir.

GÖNÜLLÜLÜĞÜN GENÇLERE KATKILARI

Gönüllülüğün hayatlarında bir şeyler değiştirip değiştirmedikleri sorulduğunda katılımcılar bildiklerini sandıkları konularda dahi bilmedikleri çok şey olduğunu fark ettiklerini ve kendilerinin hem teorik hem de pratik anlamda bilgi düzeylerinin arttığını belirtmiş ve bu gelişimin hayatlarının diğer alanlarına da yansıdığından bahsetmişlerdir. Katılımcıların çoğu gönüllülüğün bakış açılarını değiştirdiğinden, hayata daha farklı pencerelerden bakmayı sağladığından ve geleceklerini şekillendirmek adına da büyük katkısı olduğundan bahsetmişlerdir.

“Fark ettim ki bir sürü sivil toplum örgütü var ve kendimdeki sorumlulukları ve bakış açım değişti ve daha özgürleştim, geniş bir yelpazeye yayıldım.” (GK4, 31).

“Gönüllülük benim hayatımda büyük bir cümle olarak kullanırsak tamamen hayatımı yeniden şekillendirdi diyebiliriz.” (GK16, 23).

“Dünyadaki tüm insanlığın elektrik telleri gibi birbirine bağlı olduğunu, yani hepimizin etten kemikten insan olduğumuzu ve bizi biz yapan şeyin, nasıl anlatayım, sınırların tamamen işte ülkeler bazında inşa edildiğini, aslında insanlar arasında, iyilik ve merhamet arasında bir sınır olmadığını öğrendim. Önceden öyle değildi mesela, önceden daha farklı düşünüyordum.” (GK18, 30).

Ne yapmak istediklerinden gönüllülükle birlikte emin olduklarını belirten katılımcılar özgüvenlerinin geliştiğini ve bir şeyler yapma konusunda daha girişken ve daha üretken olduklarını belirtmişlerdir. Gönüllülüğün, sivil toplumla ilgili toplumsal yargıları kırmak ve gençleri güçlendirmek adına geliştirici bir deneyim olduğu görülmüştür. Gençler kendilerinin ya da başkalarının sorun yaşadığı hak alanlarında savunuculuğu, kendilerini ifade etme beceri ve yollarını, eleştirel olmayı ve sorumluluk alma bilinçlerini geliştirerek özgüven sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Hem kendi hem de başkalarının hayatlarında yarattıkları değişimleri gören gönüllüler manevi olarak tatmin olduklarını belirtmişlerdir.

“Eğer orda gönüllülük yapmıyor olsaydım şu an belki de çok farklı bir hayat yaşıyor olabilirdim. Daha özgüvensiz, toplumdaki daha çok dışlanmış bir birey olarak yetişiyor olabilirdim. Gönüllülüğün destek altında kendi yaşantımı bir şekilde kurabildim.” (GK13, 23).

“Kabuğumdan çıkmama yardım etti. Biraz daha toplum önünde konuşma, kendimi ifade etmeme yardım etti.”

(GK2, 24).

Görüşme yapılan katılımcılardan özellikle öğrenci olanlar dışındakiler gönüllülüğün kattığı bilgi ve tecrübelerini günlük yaşamlarında kullanarak kendi işlerini kurduklarından yani gönüllülüğü işlerine dönüştürdüklerinden bahsetmişlerdir. Bunun dışında risk yönetimi, kriz çözümü, iletişim becerisi, proje yönetimi gibi yetkinlikleri kazanan gençler gerek gönüllülüğün kazandırdığı referanslarla gerekse de meslekleriyle ya da okudukları bölümlerle ilişkili bir şekilde iş hayatlarına yön vermişlerdir. Bazı katılımcılar gönüllülüğü iş hayatına girmeden önce bir basamak olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Gönüllülüğün yeni fırsatlarla tanışmasını sağladığına işaret eden GK7, sivil toplum örgütlerinde elde ettiği deneyimleri kendisine yeni bir yol çizmede ve kariyerini şekillendirmede kullandığını şu şekilde ifade etmektedir:

“Ya gönüllü olarak başladığım bu sivil toplum işi aslında benim profesyonel işime dönüştü bir süre sonra. Benim açımdan maddi de bir karşılığı olmuş oldu. Bir süre bir vakıfta çalıştım, dediğim gibi proje koordinatörüydüm. Sonrasında başka AB fırsatları ile tanışma olanağı gördüm, başka hibe programlarını tanıdım gördüm. Bu alanda kendime yeni bir yol çizmeye başladım.” (GK7, 28).

Gönüllülüğün bir diğer katkısı, farklı pencerelerden bakmayı öğrenen bireylerin farklılıklara ve çeşitliliklere açık bir şekilde farkındalık geliştirmiş olmalarıdır. Gönüllü gençler yeni kültürler ve yeni insanlarla tanışmanın hem sosyal çevrelerini genişlettiğini hem de güzel deneyimler biriktirdiklerini belirtmişlerdir.

“Tamamen gönüllü olmaya hazır ve motive olduğumda çok fazla şey elde ettiğimi gördüm. Yani herhangi bir beklentim olmasa bile, ya özellikle tanıştığım insanlar, edindiğim tecrübeler yani gerçekten çok eşsiz deneyimler edindiğimi söyleyebilirim.” (GK17, 22).

Gönüllülüğün kendilerine kazandırdıkları kadar yaptıkları gönüllülükle başkalarının hayatını da değiştirdiklerini düşünen gönüllüler, ilk olarak gönüllülüğün dönüştürücü etkisine değinmişlerdir. Yaptıkları gönüllü faaliyetlerle başta kendilerini sonrasında ise aileleri, arkadaşları gibi yakın çevrelerini değiştirdiklerini düşünen katılımcılar, yarattıkları değişim ve dönüşümü diğer insanların bakışlarından, geri bildirimlerinden de anladıklarını belirtmişlerdir.

“İnsanların hayatına minicik de olsa dokunuyorsun ama bu bence senin için dünyalara bedel bir şey.” (GK18, 30).

“Kendimde ve etrafımdaki insanlarda değiştirdiğime eminim. Sadece yaptığım işler değil, yani çevremde de yansıttığımı düşünüyorum bunu.” (GK11, 21).

Gönüllülük, başkalarının hayatına dokunan genç gönüllülerini güçlendirdiği gibi hayatlarına dokunulan insanları da yeni imkanlarla karşılaştırmakta ve güçlendirmektedir. Başkalarının hayatında değişim yaratabildiklerini gören gönüllüler de GK5 ve GK7’nin belirttiği gibi manevi tatmin yaşamakta ve gönüllülüğün yaygınlaşması noktasında pozitif bir sosyal etki yaratmaktadır.

“Çevremi bi noktada dönüştürebildiğimi düşünüyorum gönüllülük sayesinde ve bu dönüşümlerin iyi yönde olduğunu gördükçe daha çok mutlu oluyorum çünkü yine yaygınlaştırılmış güçlenmiş oluyoruz aslında böyle yaparak.” (GK5, 22)

“Uşak'ta köyde yaşayan, gerçekten ilinden dışarı çıkmamış insanları yurt dışına gönderdiğinde, hayatımda gerçekten unutamayacağım bir deneyim yaşadım, bundan sonra ben de şöyle şöyle işler yapıcım diyen insanlar oldu.” (GK7, 28).

Gönüllülüğün hayatlarına olan katkısıyla ilgili anketteki açık uçlu soruyu yanıtlayan gönüllü gençler de görüşme yapılan gençlerin belirttiği gibi gönüllülükle birlikte çoğunlukla ilgi duydukları alandaki yetkinliklerini geliştirdiklerini, yönetim, iletişim ve kriz yönetimi becerisi kazandıklarını belirtmişlerdir. Yeni insanlarla tanışarak farklı hayatları gözlemleyen gönüllüler gönüllü faaliyetlerle empati yeteneklerini de geliştirdiklerinden ve yardım etmenin sevincini tattıklarından bahsetmişlerdir. Birçok konuda duyarlılık ve özgüven kazanmanın ve bakış açılarındaki değişimin de kişiliklerini güçlendirdiğini belirtmişlerdir.

GÖNÜLLÜLÜKTEN VE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNDENLERDEN BEKLENTİLER

Grafik 16: Ankete katılan gönüllü gençlerin gönüllü önermelerine verdikleri cevaplar (Bkz. Ek:2)

Ankete katılan gönüllü gençlerin alanda sık kullanılan gönüllü önermelerine verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde, gençlerin %53,3'ünün gönüllülüğü “manevi tatmin”, %57,3'ünün “değiştirmek” ve %61,3'ünün ise “yaşayarak öğrenmek” olarak cevapladığı görülmüştür. Genç gönüllülerin bu değerlendirmelerinin görüşme yapılan katılımcıların gönüllülüğün katkılarına dair ifadeleriyle uyumlu olduğu söylenebilir.

Görüşme yapılan gönüllülerin çoğunluğu gönüllülüğün beklentilerinin neler olduğu sorulduğunda herhangi bir beklentileri olmadığını söylemektedirler. Ancak sorular ayrıntılandırıldığında kendilerini iyi hissettikleri için veya bu deneyimden kendilerine katabileceklerini almak istedikleri için gönüllülük yapmaya devam ettiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla gönüllülük yaparak başkalarına ya da topluma fayda sağlama isteğinin gönüllülerin kendilerine fayda sağlama beklentisiyle birlikte gittiği söylenebilir. Gönüllüler genel olarak yaptıkları gönüllülüğün bir şeyler öğrenme amacı taşıdıklarını ve kendilerini geliştirmek istediklerini belirtmişlerdir.

“Herhangi bir beklentim olmadan hiç beklentim olmadan yaptım. Ama sonrasında şunu fark ettim aslında benim beklentim maddi kazanç değildi ama hem kendime bireysel olarak katabileceğim şeyler hem de insanlara katabileceğim şeyler üzerinden.” (GK13, 23).

Uzun yıllardır farklı örgütlerde gönüllülük yapan gençlerin

gönüllülüğün beklentileri gönüllülüğün bir emek sömürsüne dönüşmeden, insan hakları kuralları çerçevesinde, bireylerin kendi iradelerine bağlı bir şekilde profesyonel gönüllülüğe dönüşmesi şeklindedir. (Profesyonel gönüllülük kavramı ayrıca irdelenmelidir.) Bu noktada uzun yıllardır gönüllülük yapan bazı katılımcıların gönüllülükle ilgili belirli sınırlamaların gerekliliğinden bahsettikleri GK8 ve GK9'un ifadelerinde de görülmektedir:

“Mesela bir gönüllünün telefonun normal bir iş olmasa bile bunun belli saatler dışında çalmaması gerektiğini düşünen bir insanım. Tamamen belirli şartnameler altında olmalı.” (GK8, 27)

“İnsanı köle gibi kullanmasınlar, bazı kurumlar gerçekten böyle hissettiriyor insanları.” (GK9, 26)

Hem gençlerin gönüllülüğe dair motivasyonlarını arttıran hem de gönüllülüğün beklentilerini oluşturan hiyerarşiye dayanmayan örgütlenme yapısı ve örgütler içindeki birlik duygusu, gönüllülerin aidiyetlerini ve gönüllüler arasındaki dayanışma duygusunu da artırmaktadır. Aynı sorunlar ve belirli amaçlar çerçevesinde ortak bir paydada buluşabilmeyi bekleyen gönüllüler hem kendileri hem de başkaları için çalışmaların yaygınlaşması gerektiğini düşünmekte ve örgütlerinden bunu beklemekteyiz. Çalışmaların yaygınlaşması gerek kazanımlarını artırma gerekse de daha fazla insana ulaşabilme beklentilerini karşılamaktadır.

“Özellikle ilgilendiğim bazı alanlarda, sorunlarda çalışmak, onlara odaklanmak istiyorum. Bu yüzden dernekte uzun süredir Avrupa Birliği programlarında birçok iş yaptım ve çok tecrübeli ve bende tabii bir beklenti içindeyim. Yani karşılıklı olarak diye düşünüyorum tabii. Yani o tecrübeden yararlanmak istiyorum, faydalanmak istiyorum.” (GK17, 22).

ÖRGÜTLENME VE GÖNÜLLÜK

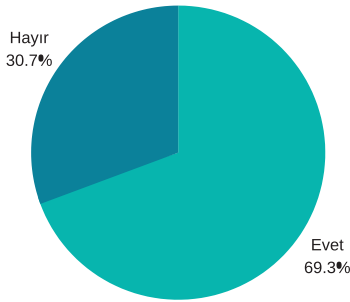

Bu bölümde temelde hak temelli gençlik çalışmaları yürüten sivil toplum örgütlerinin örgütlenme yapısı ile gönüllülük arasındaki ilişki üzerinde durulmakta, örgütlerin gönüllülerine yaklaşımları üzerinden kullandıkları gönüllü yönetimi ve oryantasyonları değerlendirilmektedir.

GÖNÜLLÜ GÖREV TANIMI

Grafik 17: Ankete katılan gönüllü gençlerin görev tanımları

Ankete katılan gönüllü gençlerin buldukları sivil toplum örgütlerinde görev tanımlarının olup olmadığı sorulduğunda %69,3'ü görevlerinin tanımlandığını, %30,7'si ise tanımlanmadığını belirtirken %52'si görev tanımlarının yazılı olarak kendilerine verilmediğini %48'i ise yazılı bir görev tanımları olduğunu belirtmişlerdir. Bu gönüllülerin görev tanımları kendilerinin belirttiği şekliyle eğitmen, organizatör, yönetim kurulu üyesi, araştırmacı, departman sorumlusu, aktivist olarak belirtilmiştir.

Farklı sivil toplum örgütlerinde gönüllülük yapan 20 katılımcıya örgütlerinde kendilerine bildirilmiş görev tanımları olup olmadığı sorulduğunda gönüllü olarak staj yapan ve spesifik alanlarda çalışan örgütlerin gönüllülerin yaptıkları işlerin sınırlarının daha belirli olduğu görülmüştür. Çalışma alanları daha genel olarak tanımlanan örgütlerde gönüllülük yapan gençler ise görev tanımlarının etkinlikler, yetkinlikler, ihtiyaçların farklılığı ve gönüllülerin yapabilirliği çerçevesinde şekillendiğini belirtmişlerdir. Bunun dışında sivil toplum örgütlerindeki görev dağılımına bakıldığında yönetim kurulu, koordinatörlükler, saha çalışmaları için organizasyon şemalarının benzerlik taşıdığı ancak gönüllülerin yaptıkları işlerin örgütlerin gönüllülük tanımlarıyla paralellik taşıdığı görülmüştür. Sivil toplum örgütleri temsilcileriyle ya da çalışanları ile yapılan görüşmelerde de gönüllerin görev tanımlarına dair elde edilen veriler bu sonucu destekler niteliktedir. Görüşülen 25 sivil toplum temsilcisinin çoğu gönüllülerinin görev tanımlarının belirli olmadığını belirtmiş, görev tanımlarının belirli olduğunu belirten katılımcıların söylediklerinden de bu tanımların kâğıt üstünde, idealde ya da muğlak olduğu görülmüştür. Görev tanımlarının değişkenliğinin gönüllüler açısından olumsuz olarak değerlendirilmediği, aksine yapılan iş bölümünün yardımlaşma, dayanışma ve herkesin farklı alanlardaki yeteneklerinin geliştirilmesi olarak değerlendirildiği görülmüştür.

“Yani böyle sınırlandırılmış, ismi konulmuş bir gönüllülük tanımı yok aslında, şundan görevliyim bundan görevliyim

diye. Daha çok iş bölümü ile yürüyor, o hasta, o ay gündemde ne varsa, kim neyi almak istiyorsa, kim neyle ilgileniyorsa, kim neyle uğraşmak istiyorsa.” (GK16, 23)

“Günün sonunda önemli olan takım, bireysel başlıyorsun ama takım çalışmasıyla birbirimizin eksiklerini gideriyor-duk ya da görev tanımlarımız değişebiliyordu. Bu güzel bir şey aslında, sonuç itibarıyla insanlar tek yönlü olmamalı, pek çok yönümüz var. İnsanlar kendilerini geliştirmeli, dolayısıyla herkese aynı tarzda görev vermek yerine onları aramızda değiştirmek aslında hepimizin farklı konularda farklı şeyler öğrenip farklı yetenekler geliştirmesine olanak sağladığı için bence bu güzel bir şeydi.” (GK2, 24)

Hem gönüllüler hem de sivil toplum örgütleri açısından değerlendirildiğinde örgütlerdeki görevlerin “gönüllü görev tanımı” şeklinde değil “görev havuzu” yöntemi kullanılarak oluşturulduğu görülmektedir. Bu yöntemde örgüt ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulan görevler bir havuzda toplanmakta ve inisiyatif almak isteyen gönüllü kendi yetenek ve istekleri doğrultusunda sorumluluk almaktadır.

Görüşme yapılan sivil toplum örgütü temsilcilerinin çoğu örgütlerinde gönüllülüğün isteğe bağlı olmasından dolayı örgütlerinde yer alan gönüllülerin kesin bir görev tanımı olmadığından, iş bölümünün dönemsel olarak etkinlikler ve ihtiyaçlar doğrultusunda şekillendiğinden ancak yönetim kurulu içerisinde yer alan ya da stajyerlik yapan gönüllülerinin belirli görevleri yerine getirdiklerinden söz etmişlerdir. Bunun haricinde sivil toplum örgütleri gönüllülerinin kendi ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda da sorumluluklar alarak organik bir iş bölümü içerisinde olduklarını belirtmişlerdir.

“Belirli yazılmış kurallar yok. Aksine koordineli bir iş bölümü ve iş birliği var gerek etkinliklerdeki aktivitelerde gerekse dernek idari işlerinin yürütülmesinde, bürokratik işlerinin yürütülmesinde. Zaman ve fiziksel imkanlar çerçevesinde gönüllüler, üyeler veya yönetim kurulu üyeleri organik iş bölümüne gidiyorlar.” (SK12, 32)

“Yönetim kurulumuzda görev tanımımız var. Ama biz yönetim kurulu olarak sadece kâğıt üstünde olan şeyler bunlar sadece. Ama daha yatay, informal düzende şeyler yürütüyoruz” (SK17, 29)

“Bir ekip çalışması yapıyoruz biz örgütlenmelerde. Ve tabiki o ekibin dinamiği çok değişik. Kendi ihtiyaçları, örgütlenme ihtiyaçları doğrultusunda gönüllülere sorumluluk veriliyor. İşte eğitim sorumlusu, o ekibin koordinatörü ya da kaynak sorumlusu gibi bazı sorumluluklar alıyorlar tabi ki ama bu spesifik sorumlulukların dışında bir eğitim organize edilecekse tabiki ordan çıkıp ya ben de şu kişiyle görüşürüm diyip sorumluluk alıyor. Yani bizim aslında bu gönüllülerle ekip çalışması içerisinde sorumluluk almayı teşvik ediyoruz ama tabi bunu hem gençlerin almasını ya da işte koordinatörlerin bir şekilde teşvik etmesiyle sağlamaya çalışıyoruz.” (SK19, 21)

Görüşme yapılan bazı sivil toplum örgütü temsilcileri örgütlerinin organizasyon şemasının profesyonellikten uzak olduğunu ve bu nedenle de gönüllülerinin koordinasyonunu sağlamakta

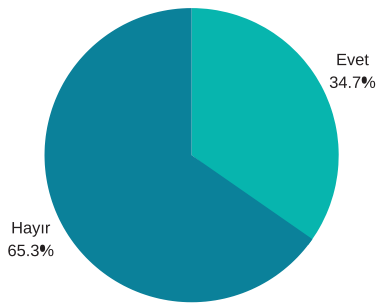
zorlandıklarını belirtirken bazıları da gönüllü tanımları doğrultusunda gönüllülerine verdikleri hareket alanının belirli olduğunu belirtmişlerdir. Son olarak görev tanımları daha net bir şekilde çizilmiş örgütlerin görev paylaşımını deneyimle doğru orantılı bir şekilde yaptığı görülmüştür.

“Direk olarak biz gönüllünüz olmak istiyoruz diye kimseyi alamadık ama biz yaptık aktivist yetiştirdik ve dedik ki sizin ilk önceliğiniz derneğin yönetsel süreçlerinden önce toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimlerini vermek. Buralarda roller verdik nedir, birileri organize etti birileri kişileri organize etti gibi aslında eğitim süreçlerinin içinde farklı görevler ve misyonlar aldılar.” (SK24, 33)

“Kategorilendirmemiz bu şekilde genelde. Sen burada daha çok zaman geçiriyorsun tecrübesinden değil, sen bu etkinliği daha çok yaptın artık bilgi sahibisin.” (SK8, 22)

Hem gönüllülüğün kabul edilen belirli bir tanımının hem de gönüllülerin ve gönüllü çalışmanın haklarını düzenleyen herhangi bir mevzuatın olmayışı gönüllülük ve gönüllülerin emeği konusunda birçok soru işaretini akıllara getirmektedir. Özellikle hak temelli gençlik örgütlerinde gönüllülerin haklarının korunması ya da gönüllü emeğinin hakkının verilmesi noktasında gönüllülerle sözleşme yapılması gerekliliği tartışmaları yer almaktadır. Bu doğrultuda gönüllülük yapan katılımcılara örgütlerinde kendileriyle bir gönüllülük sözleşmesi yapıp yapılmadığı sorulduğunda yarısından fazlasının gönüllülük sözleşmesi yapmadığı, bazılarının bu sözleşmeyi hiç duymadığı, bazılarının ise gönüllülükte sözleşme yapılamayacağını belirttikleri görülmüştür. Aynı şekilde sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle yapılan görüşmelerde de temsilcilerin hemen hepsinin gönüllüleriyle sözleşme yapmadıkları ve ankete katılan gönüllülerin de %65,3'ünün gönüllü sözleşmesi imzalamadıklarını belirttikleri görülmüştür.

Grafik 18: Ankete katılan gönüllü gençlerin gönüllü sözleşmesi imzalayıp imzalamamaları

Sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle yapılan görüşmelere göre örgütlerin hemen hepsinin gönüllü sözleşmesi imzalamasına mesafeli oldukları görülmüştür. Her ne kadar gönüllülüğün sınırlarının net bir şekilde çizilmesi gerektiğini ve belki bu yolla profesyonel gönüllülüğe ulaşılabileceğini belirten istisnai örgütler olsa da gönüllülüğün yazılı kurallarının olması gerektiği konusunda sivil toplum örgütleri hemfikirlerdir.

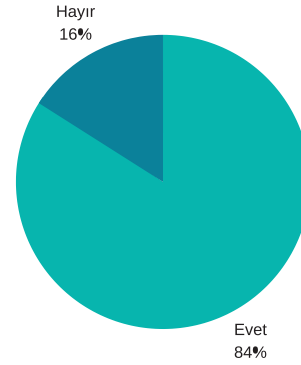
“Gönüllülükte sözleşme olmaz. Eğer bir kâğıda imzalayıyorsanız o gönüllülük olmaz zaten. Sözleşme kalptedir, yürekdedir. Yani gözden başlar sözlerle şey yapar ve kalbe gider.” (SK20, 62)

“Gönüllülüğün sınavı ya da anlaşması olmaz düşüncesi adı altında herkese kapımız açık diyoruz, herkese her zaman kapımız açık.” (SK5, 21).

GÖNÜLLÜ ORYANTASYONU

Grafik 19: Ankete katılan gönüllü gençlerin STÖ'lerinin gönüllü oryantasyonu yapıp yapmamaları

Ankete katılan 75 gönüllü gencin %84'ü içinde yer aldıkları sivil toplum örgütlerinin yeni gelen gönüllülere gönüllü oryantasyonu yaptığını, %16'sı ise yapmadığını belirtmiştir.

20 gönüllü genç ile yapılan görüşmeler sonunda içinde yer aldıkları sivil toplum örgütlerinin gönüllü oryantasyonu yapıp yapmadığına yönelik soru yöneltildiğinde katılımcıların yarısından çoğu gönüllü oryantasyonu yapıldığından bahsetmişlerdir. Yine aynı şekilde bu gönüllülerin buldukları sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin çoğu da “Gönüllülük 101” ya da “Tanışma Toplantısı” adında bir gönüllü oryantasyonu yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu “Tanışma” toplantılarının tam bir oryantasyon programı olduğu söylenememekle birlikte, yine spesifik olarak tematik alanlarda çalışan örgütlerin “Gönüllülük 101” adındaki oryantasyon programlarına daha fazla önem verdikleri ve daha sistematik bir şekilde gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Görüşme yapılan bu sivil toplum örgütü temsilcileri hem örgütlerinin ve gönüllülüğün anlaşılması hem de gönüllü aidiyetlerinin sağlanması açısından oryantasyonun öneminden bahsetmişlerdir.

“Direk oryantasyon programı adı altında gerçekleştirdiğimiz bir şey olmadı ama yaptığımız aktif gönüllülük toplantılarımızda olsun, genel gönüllü toplantılarımızda olsun bunlar işleyişimizden bahsettik ya da bu toplulukta ya da genel yönetimle olan bağlantımızda hani nasıl işliyoruz, nelere dikkat ediyoruz, vizyonumuzu misyonumuzu her gelen gönüllümüze aktarmayı önemsedik hani. Direk oryantasyon adı altında değil ama bunu her fırsatta dile getirdik.” (SK25, 21)

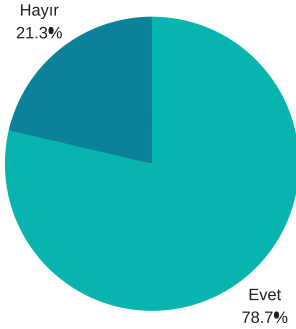
“Eğitimler zaten 8 tam gün oluyor. Tam katımlı ve 8 gün boyunca aynı yerde kalarak gerçekleştiriyorlar. Bu sürecin bir günü de oryantasyon denebilir, işte daha çok dernek nedir, neler yapar, hangi alanlarla çalışır, vizyonu misyonu ney, işte etik ilkeleri neler, hangi ilkelere dayanarak çalış-

malar yürütüyor gibi bir süreç eğitimin bir gününü alıyor. Onun dışında zaten öğretmenlik becerileri, savunuculuk gibi diğer konular da bu eğitimlerde veriliyor.” (SK3, 27)

GÖNÜLLÜLERİN KARAR MEKANİZMALARINA KATILIMI

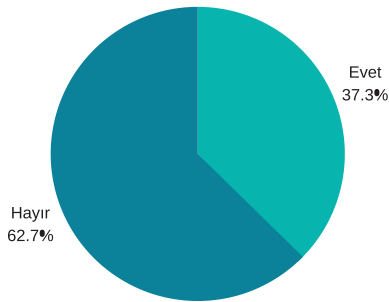
Grafik 20: Ankete katılan gönüllü gençlerin buldukları STÖ'lerin üyesi olup olmaması.

Ankete katılan gönüllü gençlerin %78,7'si içinde yer aldıkları sivil toplum kuruluşlarının bir üyesi olduğunu, %21,3'ü ise üyesi olmadıklarını belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan gönüllülerin içinde yer aldıkları sivil toplum örgütlerinin bir üyesi olup olmadıkları sorulduğunda 20 gönüllüden 12'sinin derneğin aynı zamanda üyesi olduklarını söyledikleri görülmüştür. Görüşme yapılan sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin yarısı gönüllülerinin örgütlerine üye olması noktasında herhangi bir sorun olmadığını belirtirken bazı temsilciler örgütlenme yapıları ve örgütlerindeki görev dağılımı çerçevesinde gönüllülerin dahiliyeti noktasında şartların olduğundan bahsetmişlerdir.

Grafik 21: Ankete katılan gönüllülerin STÖ'lerin yönetim kurulu toplantılarına katılımları

Ankete katılan gönüllü gençlerin %62,7'si içinde yer aldıkları sivil toplum örgütlerinin yönetim kurulu toplantılarına katıldıklarını belirtirken %37,3'ü katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Gönüllülerin buldukları derneklerdeki yönetim kurulu toplantılarına katılımı ya da kararlara ulaşımı sorulduğunda ise bazı gönüllülerin bu toplantılara katılım sağlayabildiklerini, bazılarının ise katılım sağlayamadıklarını söyledikleri görülmüştür. Birçok örgütün temsilcisi de üyeleri olmayan gönül-

lülerinin yönetim kurulu toplantılarına katılımlarının mümkün olduğunu ama gönüllülerinin böyle bir talepte bulunmadıklarını söylemişlerdir. Bazı örgüt temsilcileri ise gönüllülerini bu toplantılara dahil etmek istemediklerini belirtmişlerdir. Yine aynı şekilde görüşme yapılan gönüllüler ve temsilciler derneklerindeki kararlara gönüllülerin ulaşabileceğini belirtmelerine rağmen bu konuda gönüllülerinin bir talepte bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Kararlara katılım konusunda kendilerinin fikirlerinin önemsendiğini belirten gönüllüler, yönetim kurulu toplantılarına katılmasalar da farklı şekillerde karar mekanizmalarına katılabildiklerini, kendilerine söz hakkı tanıdığını belirtmişlerdir.

“Her zaman kendim oldum ve her zaman da uı düşüncemi ve bir konu hakkındaki fikrimi açık ve net bir şekilde söyledim, yönetim kurulunda da söyledim hatta bazen belli başlı krizleri bile yönetmeye bile çalıştım, bazen ben kriz nedeni oldum, olabiliyor çünkü.” (GK18, 30)

“Yönetim kurulu zaten herkes genç ve gençlerin, dernekte bulunan gençlerin ihtiyaçlarını biliyor ve her zaman ona yönelik kararlar alıyor. O yüzden de hiç öyle müdahale ihtiyacı duymadım.” (GK13, 23).

“Çekirdek ekipte ayrı şeyler konuşulunca yüz yüze de bazen gelmeyebilirdin diyorlar ve gitmiyorum. Öyle de bir rahatlığı var ama katılmak konusunda da sıkıntı yaşamıyorum. Evet evet zaten şöyle, hep birlikte oluyorduk bu toplantıların olduğu süreçte ve hani gerçekten rahat bir ortamımız var. Ben hayır ona katılıyorum, şunu düşünüyorum, olur mu dediğimde onu illaki değerlendirmeye alıyorlar ve emin oluyorsunuz yani, etkisini görüyorsunuz.” (GK11, 21)

Sivil toplum örgütleri temsilcilerine gönüllülerinin karar alma mekanizmalarına katılımı sorulduğunda gönüllülerinin istek, beklenti ve fikirlerini önemsediklerini ve onları bu konuda desteklediklerini belirtmişlerdir. Buna rağmen örgütlerin çoğunun gönüllülerin yönetim kurulu toplantılarına katılım sağlamaları noktasında mesafeli oldukları görülmüştür. Bu durumun nedeninin gönüllülerin kapasite ve yetkinliklerinin hem yaş hem de örgütlerin temsil yetileri açısından sorgulanması olduğu düşünülmektedir.

“Örgütün yönetim kurulu toplantılarına gönüllüler katılabiliyor. Yönetim kurulunun karar alması gereken konularda resmi olarak en azından, bu noktada biz gönüllülerimizi de hatta eğer yasal bir karar alınacaksa, gönüllülerimizi de aynı şekilde dahil ediyoruz zaten. Hani yönetim kurulu üyeliği için bir noktada sembolik belki.” (SK17, 29)

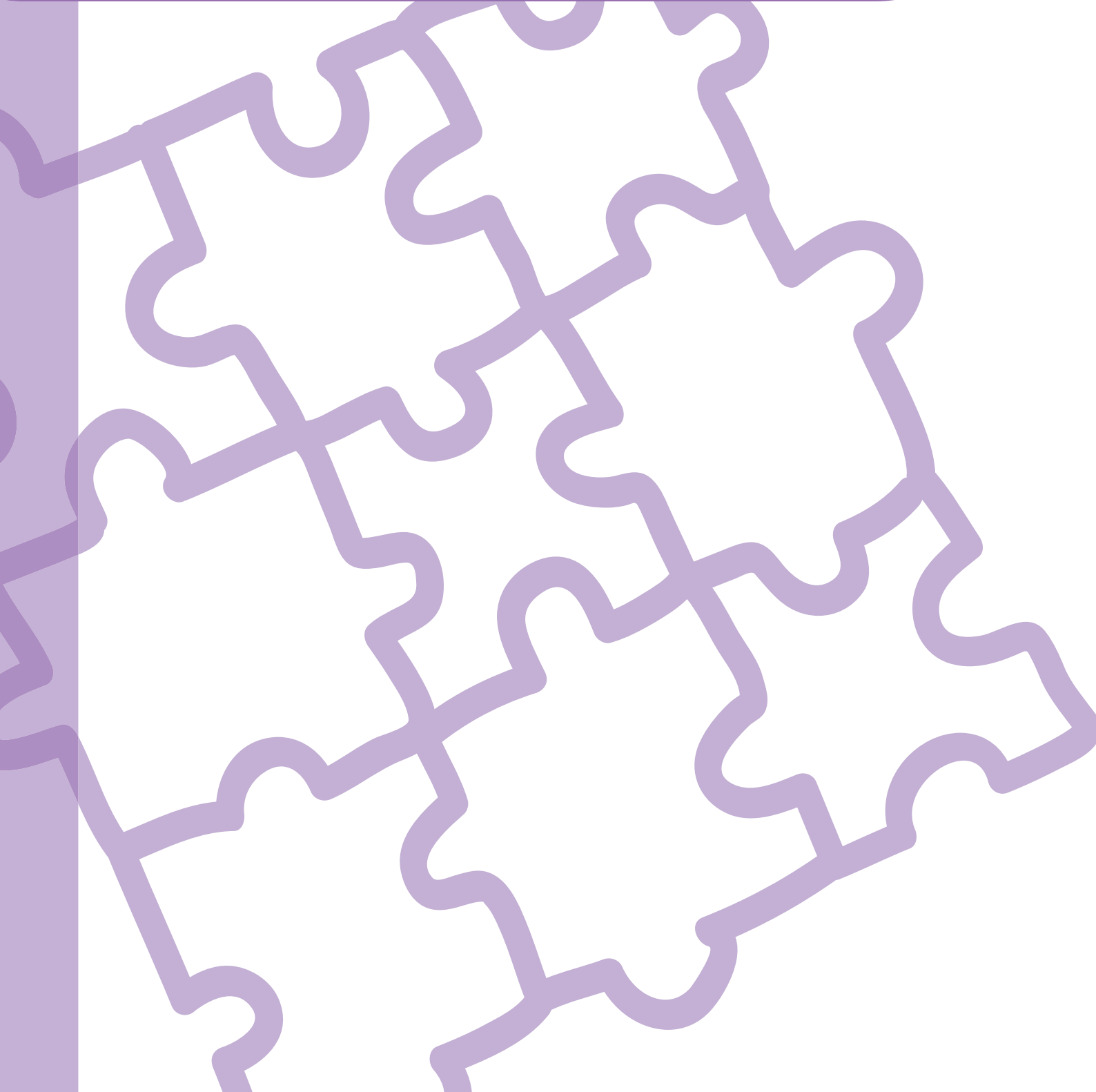
“Bizim profesyonel grup yaşlanmaya yani yaş almaya başladı. Ama bir taraftan da evet yaşlanmaya da başladı çünkü bizim ilk etapta karşı çıkıp gençlerin üretmesini düşünüyorduk, o yüzden gençler için yetişkinler elbette olmalıydı ama fazla böyle nasıl diyelim, ona gerontokrasi çok böyle ileri yaştaki kişilerin çok söz sahibi olduğu ortamlarda bunun çok limitli olduğunu gördüğümüz için durmuştuk ama sonra bizim buna yavaş yavaş dönüşmeye başladığımızı gördük. Yani içimizde gençler vardı ama yönetim kademesinde biraz gençleşmeye ihtiyacımız olduğunu hissetmeye başladık.” (SK21, 41)

“Gençlik katılımından bahsediyorsak, biraz doğru anlamak lazım. Gencin orda olması değil, var olması değil, gencin tüm süreçlerde olması, her role girmesi.” (SK21, 41)

“Gönüllü olarak zaten derneğimizin içindeler ama alınan kararlar olarak düşündüğümüz zaman hayır değil. Aldığımız kararlar bütün üyelerimizi ya da hayatımızdaki yakın çevremize açık olan şeyler değil. Çünkü hani şöyle bir durum oluyor kendi içimizde belirlediğimiz amacı ya da misyonu en iyi biz bildiğimiz için alınan kararları da kendi çerçevemizden bakmamız gerekiyor.” (SK22, 27)

“Bizde tabi ki daha deneyimli gönüllüler karar alma aşamasında yani mesela ben 3 senedir gönüllüyüm, 7 8 senedir gönüllü sanırım. Hani doğal olarak mesela daha belirleyici bir etken oluyor karar almada.” (SK5, 21)

ERİŐİLEBİLİRLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Bu bölümde ilk olarak, hak temelli gençlik çalışmaları yürüten sivil toplum örgütlerinin gençlerin ulaşılabilirliğini nasıl sağladıkları üzerinde durulmakta, ardından örgütlerin hem finansal sürdürülebilirliği hem de gönüllü sürdürülebilirliğini nasıl sağladıklarına değinilmektedir. Son olarak görüşme yapılan sivil toplum örgütlerinin Z kuşağından gönüllülere olan yaklaşımları üzerinden deneyimlerine odaklanılmaktadır.

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN ULAŞILABİLİRLİĞİ

Görüşme yapılan sivil toplum örgütü temsilcileri gönüllülerinin örgütleriyle hangi kanallardan iletişime geçtikleri ya da örgütlere nasıl dahil olduklarıyla ilgili olarak internet sitelerinin, sosyal medya araçlarından özellikle Instagram ve Facebook sayfalarının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bazı sivil toplum örgütleri internet sitelerine yükledikleri Gönüllülük Formları ile gönüllüleri örgütlerine dahil ederken birçok sivil toplum örgütü de mevcut üyeleri aracılığıyla yeni gönüllülerle tanışmaktadır. Bununla birlikte sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin ve eğitimlerinin de gönüllülerin örgütlere ulaşabilmesi açısından etkili olduğu görülmüştür. Görüşme yapılan pek çok dernek düzenledikleri etkinliklerin ya da açtıkları aktivist eğitimleri/egitmen eğitimlerinin ardından gönüllü kapasiteilerinin arttığından söz etmiştir. Bu örgütlerden herhangi birinde gönüllülük yapmak isteyen gençlere genellikle örgütlerle iletişime geçildikten kısa bir süre sonra geri dönüş yapıldığı da sivil toplum örgütleri temsilcileri tarafından belirtilmiştir. Özellikle sosyal medya hesaplarını ve internet sitelerini aktif olarak kullanan örgütlerin gönüllü olmak isteyen gençleri eğitim ve aktiviteleri aracılığıyla dahil ettikleri görülmüştür. Bununla birlikte gönüllülerin ve sivil toplum örgütü temsilcilerinin çoğu fiziksel olarak da örgütlerinin gönüllüler açısından ulaşılabilir olduğunu belirtmişlerdir. Yalnızca bir sivil toplum örgütü temsilcisinin ulaşılabilirlikten bahsederken tüm hedef grupları kapsayacak şekilde bir erişilebilirlikten ve temsiliyetten bahsettiği görülmüştür.

“Her şey sadece belli bir gruba yönelik yapılmamalı aksi takdirde o salonun içerisinde vardığımız çıktılar orda kalır. Eğer bir gruba yönelik yapıyorsanız da o grup mensubu kişilerin sürecin en başından sonuna kadar olması gerekir. Yani siz X gençleri için bir şey üretmek istiyorsanız bu kişilere baştan senin bir şeye ihtiyacın var mı diye sormanız gerekiyor.” (SK21, 41)

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Çalışmaya katılan 13 sivil toplum örgütünün hem finansal açıdan hem de gönüllü potansiyeli açısından sürdürülebilirliklerini nasıl sağladıklarının değerlendirilmesi bu örgütlerin gönüllülüğe bakışları ve gönüllü yönetimleri hakkında yorum yapabilmeyi de sağlamaktadır. İlk olarak sivil toplum örgütlerinin büyük çoğunluğunun gerek toplumsal sorunlara yönelik çözümlerin sunulmasında gerekse de gönüllülerinin motivas-

yonlarının sağlanmasında düzenli olarak etkinlikler düzenlediği görülmüştür ancak bazı sivil toplum örgütleri yeni gönüllüleri dahil etmek konusunda sıkıntı yaşamaktadır. Gönüllü bulmak konusunda yaşanan sıkıntıların nedenlerinin yükseköğrenim hayatlarına yeni başlayan gençlerin motivasyon düşüklüğü, gönüllülük kavramının bilinmeyişi ya da gençlerin üniversitenin son yılları ve sonrasında yaşadıkları belirsizlik, maddi kaygılar ve umutsuzluk olduğu düşünülmektedir.

“En başta insan kaynağımızla yani insan kaynağındaki motivasyonumuzun ben sürdürülebilirliğe bir katkı sağladığını düşünüyorum. Bununla birlikte dediğim gibi bireysel bağışçılar ve bireysel kaynaklarla sağlanıyor finansal sürdürülebilirlik. Daha sonrasında ise kurumsal destekçilerin, kurumsal firmaların desteğiyle işte insan kaynağımız ile motivasyonumuz ile sürdürülebilirliğimiz sağlanıyor. Yani biz ne kadar bir şeylerde ısrar edersek aslında o kadar da sürdürülebilir oluyoruz.” (SK13, 21)

“Gönüllüler için 2 ya da 3 yılınız var elinizde tutabildiğiniz. Zaten sizinle muhtemelen 1.2.3. sınıfta tanışıyor oluyorlar, ya da 4.sınıfta. Sonrasında bir mezuniyet yaklaşma, staj dönemi, iş arama. O panik başladığı andan itibaren size ayırdıkları zaman azalıyor.” (SK21, 41)

Sivil toplum örgütlerinin finansal açıdan sürdürülebilirlikleri değerlendirildiğinde örgütler için en büyük maddi kaynağın ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların açtığı hibe programları ve fonlar olduğu görülmüştür. Sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle yapılan görüşmeler örgütlerin başka sivil toplum örgütlerinden ya da özel sektör kuruluşlarından aldıkları bağışların ve bireysel bağışçıların da önemini göstermiştir. Örgütlerin temel ihtiyaçları ve giderleri noktasında (ofis, yemek, kırtasiye) ise hem fonlar hem de üye aidatları kullanılmakta ancak özellikle yerelde çalışan ve kurumsallaşamayan örgütlerin üye aidatlarının toplanması ve projelerin üretilmesi konusunda sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. Sivil toplum örgütlerinin proje bazlı çalışma biçimi finansal kaynakların yaratılmasını kolaylaştırdığı gibi zaman zaman da zorlaştırmaktadır. Bu durumda sivil toplum örgütleri öz kaynaklarına yönelmekte ya da sponsorluk arayışına girmektedir. Bazı sivil toplum örgütleri ise kurumsal iş birlikleri ve aynı desteklerle örgütlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayabildiğinden bahsederken gönüllü sayısı az olan ve kapasitesi küçük olan örgütlerin sürdürülebilirliklerini düzenli masraf ve giderlerinin olmayışı sayesinde sağladıkları görülmüştür.

Fon verici kurum ve kuruluşlar tarafından verilen çekirdek fonların azlığı, bu fonların esnek bir yapıya sahip olmaması ve destek bütçelerinin (support costs) miktarının oransal olarak düşük olması da sivil toplum örgütlerinin finansal olarak sürdürülebilirliklerini olumsuz olarak etkilemektedir. Bunun yanında birçok fonun şartları arasında bulunan “tüzel kişiliğe sahip olma” maddesinin, tüzel kişiliğe sahip olmayan örgütlerin hem kapasitelerini hem de finansal sürdürülebilirliklerini geliştirmelerinin önüne geçtiği gözlenmiştir.

“Hani projeler yapılır ve biter yani hani sonrasında çok nadirdir sürdürülebilir olması. O tabi ki kurumun birazcık daha finansal gücüne de bağlıdır açıkçası ama yerel STK'larda çok zordur yani böyle süregelen bir program ha-

line gelmesi.” (SK24, 33)

“Proje çalışmaları daha çok böyle yarıda kalabiliyor yani herkes proje yazma hevesi ile gelip onu bi süre sonra hani bırakabiliyorlar. Hani bu bence uzun soluklu bi iş ve biraz sabır; sebat gösterilmesi gereken bi konu. O konuda hani böyle çok ısrarcı olan insanlara buyurun diyoruz.” (SK18, 27)

Z KUŞAĞI

Görüşmeye katılan sivil toplum örgütlerinin çoğunluğunda Z kuşağı olarak adlandırılan 2000 yılı ve sonrası doğumlu genç gönüllülerin sayısının artmaya başladığı görülmüştür. Son yıllarda Z kuşağından gençlerin de sivil toplum örgütlerinde gönüllülük yapıyor olması, sivil toplum örgütlerinin metotlarını, kaynaklarını ve eğitim faaliyetlerini gözden geçirmelerini gerektirmekte, bu nedenle de sivil toplum örgütlerinin Z kuşağı gönüllülerle yaşadıkları deneyimlerin değerlendirilmesi önem teşkil etmektedir. Görüşme yapılan katılımcılar örgütlerinde üniversitelerin 3. ve 4. sınıflarında okuyan gönüllülerinin hala daha fazla olduğunu belirtmekle birlikte Z kuşağından gelen yeni gönüllüleri ile de tanışma aşamasında olduklarını söylemişlerdir. Gerçekten de sivil toplum örgütlerinin çoğunun yeni gönüllülerin ilgi ve beklentileriyle tanışması, farklı metotların geliştirilmesi vb. açısından yolun başında olduğu söylenebilir. Pek çok sivil toplum örgütü temsilcisi Z kuşağı gençlerinin hızlı dağılan dikkatlerine, sabırsız yönlerine ve tüketme alışkanlıklarına dikkat çekmiştir. Bununla birlikte bazı sivil toplum örgütleri bu kuşağın gönüllüleriyle çalışma prensipleri, dijital dünyayla olan ilişkileri ve kavrayış biçimleri açısından zorluk yaşadıkları gibi örgütlerin içinde bulunan farklı kuşakların iletişimi, uyumu ve beklentilerinin karşılanması açısından da zorlandıklarını belirtmişlerdir.

“Yaygın eğitim Z kuşağında işe yarar çünkü sorgulamayı bilmiyorlar o y kuşağında yaptığımız gibi doğrudan atölyeye girmek değil belki önce atölyenin ne olduğu sorgulamanın ne olduğu nasıl sorgulama yapılması gerektiğiyle ilgili belki bir bilgi aktarımında bulunmak gerekiyor.” (SK11, 37)

“Çok hevesliler, onları yönlendirmek de zor oluyor çünkü çok hızlı sıkılıyorlar, hemen ilgileri çok çabuk dağılıyor, hemen pratik düşünabiliyorlar ama düşünceleri mesela bizim düşünemediğimiz şeyleri bir kere çok değişik düşünüyorlar ya da baktığımız şeye çok farklı açılardan bakıyorlar. Bu anlamda farklı bakış açıları inanılmaz kıymetli. Şöyle bir ilk, içimize geldiğinde ve eğitimlere başladığımızda çekincelerimizi eğitim sonrasında attık çünkü sonuçta gittikleri kuşak da onlarla aynı kuşak ve aynı dili konuşabiliyorlar çünkü biz bazen eğitimlere gittiğimizde o kuşakta gerçekten anlayamadığım çok şey olabiliyor. (SK24, 33)

Bazı sivil toplum örgütü temsilcileri de sivil toplumda sıkça kullanılan yaygın eğitim metotlarının Z kuşağıyla uyumlu olduğunu belirtmişlerdir. Z kuşağından gönüllülerin öğrenme metotlarının çok farklı olduğunu düşünen sivil toplum temsil-

cileri daha dijital ve interaktif eğitim metotlarının kullanılması ve kullanılan dil ve araçların bunlara adapte edilmesi gerekliliğinden bahsetmişlerdir. Görüşülen sivil toplum örgütlerinin bazıları ise kendilerince farklı metotlar üretmeye ve kullanmaya başladıklarını ve bu metotların yeni gönüllülerin ihtiyaç ve özelliklerine uygun olarak şekillendirildiğini belirtmişlerdir.

“İmkanlar yerindeyse Z kuşağı inanılmaz, çok güzel üretimler yapıyorlar; düşünme becerileri çok hızlı, çözüm üretbilmeleri muhteşem.” (SK17, 29)

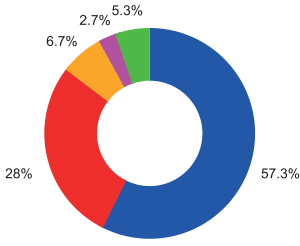
“Bu hem farklı medya araçlarının kullanımı hem yeni jenerasyonun becerileri, kavrayışı çok farklı. Bi 5 yaş bile atınca bütün şeyler sizde oynuyor. Dolayısıyla biz gençlik örgütleri olarak o yüzden sürekli yenilik yapmak zorundayız, sürekli kendimizi güncel tutmak zorundayız. Bir 10 yıl önce benim eğitimlerde anlattığım bir fıkra ya da bir anekdot bir şey, artık güldürmüyebiliyor ya da yerini bulmayabiliyor.” (SK21, 41)

“Yani böyle bir ne çok büyük bir fark var diyebilirim ben ne fark yok diyebilirim. Hani kararınca farklar var ama bu farkların olması da çok güzel bambaşka bakış açıları getiriyor. Benim bu son zamanlarda yaşadığım garip bir aydınlanma. Bu tabii benim kişisel bir çıkarımım. 2000 ve sonrası insanların, sonrasında doğan gönüllülerimizin çevreye, iklim krizine daha yeşil sorunlara çok daha duyarlı olduklarını görüyorum ve ben de diyorum ki gerçekten çok haklılar ve benim örnek almam gereken çok şey var.” (SK6, 22)

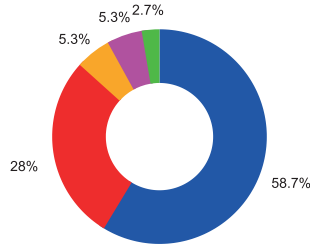
SON OLARAK....

Ankara'daki 18-30 yaş aralığındaki gönüllülerin ve sivil toplum örgütlerinin sorun, ihtiyaç ve beklentilerine odaklanan bu çalışma aynı zamanda, gönüllülük deneyimi olmayan gençlerin gönüllülük yapmama sebeplerini de değerlendirerek mevcut durumu analiz etmekte ve hem örgütler hem de gönüllüler açısından geliştirici olmayı istemektedir.

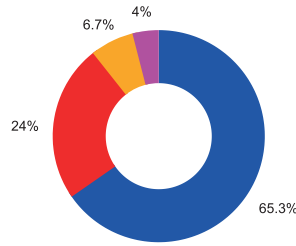
Gönüllülük kesin tanımı ve kuralları olmayan, kişiden kişiye farklı şekillerde anlamlandırılan bir alan olmayı sürdürse de bireysel ve toplumsal olarak kattıklarıyla deneyimlenmesi gereken bir öğrenme biçimidir. Genç gönüllüler de bu doğrultuda gönüllülük deneyimlerinin yaygınlaşması isteklerini farklı ihtiyaç ve beklentiler çerçevesinde ifade etmektedirler. Ne yazık ki Türkiye'deki genç işsizliği, yeterli maddi kaynağa sahip olamama, gönüllülük bilincinin çocuk yaşlarda kazanılmaması, gençlere yüklenen sorumluluklar halen gençlerin gönüllülük yapması önündeki engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Gönüllülüğün hem sivil toplum örgütleri hem de gönüllüler açısından sınırları çizilemeyen, sözleşmelerle teminat altına alınamayan bir emek biçimi olarak algılanışı, gönüllü yönetiminin her örgüt için farklı şekillerde sürdürülmesine neden olmaktadır. Bu durum, gönüllülükte aşılması gereken bazı sınırları da beraberinde getirmektedir. Öyle ki gönüllü gençlerin karar alma mekanizmalarına katılımı hala yeterli düzeyde değildir. Elbette bu sorunlar yalnızca örgütlerin gönüllüye yaklaşımları üzerinden değil kapasiteleri de göz önünde bulundularak ele alınmalıdır çünkü bu çalışmada da görüldüğü gibi sivil toplum örgütleri insan kaynağı ve finansal açıdan sorunlar yaşamaktadırlar.

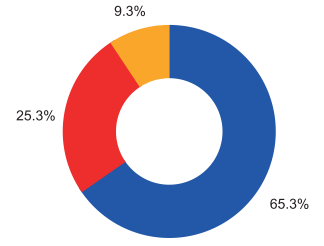
Gönüllülük karşılık beklememektir.

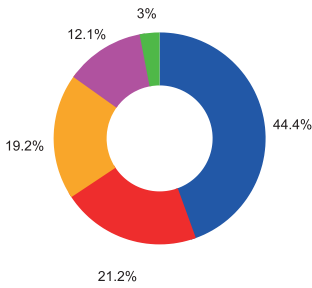
Gönüllülükte asla maddi beklenti içerisine girilmez.

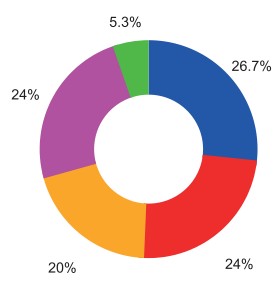
Gönüllülük bireysel sorumluluk almaktır.

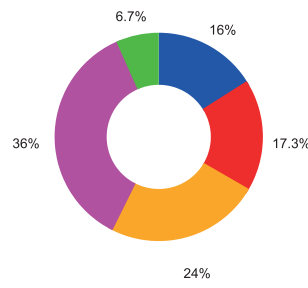
Gönüllülük ekip çalışmasına dayanır.

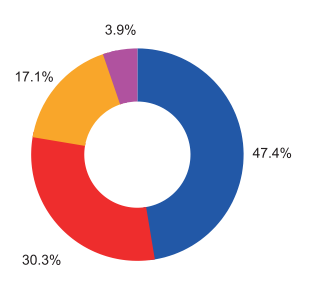
Gönüllülük uzun süreli olarak gerçekleştirilir.

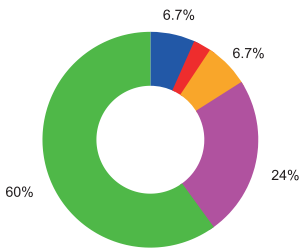
Gönüllü olarak yapılan işlerde kişi istediği zaman yaptığı işlerden ayrılabilir.

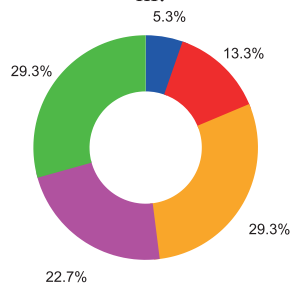
Gönüllülük kazan-kazan ilişkisi içerisinde sürdürülür.

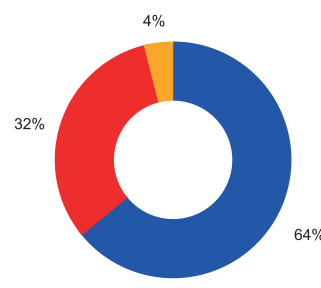
Gönüllülük sanal ortamda yapılabilir.

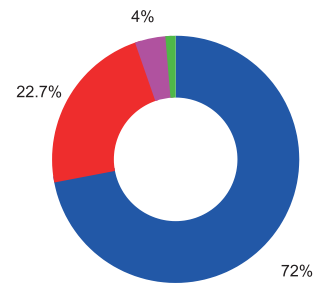
Gönüllülük emeğin sömürülmesidir.

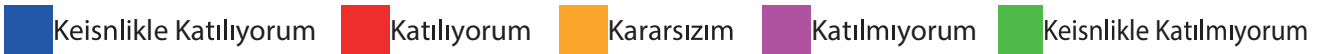
Gönüllü faaliyetler zorunlu hale getirilmelidir.

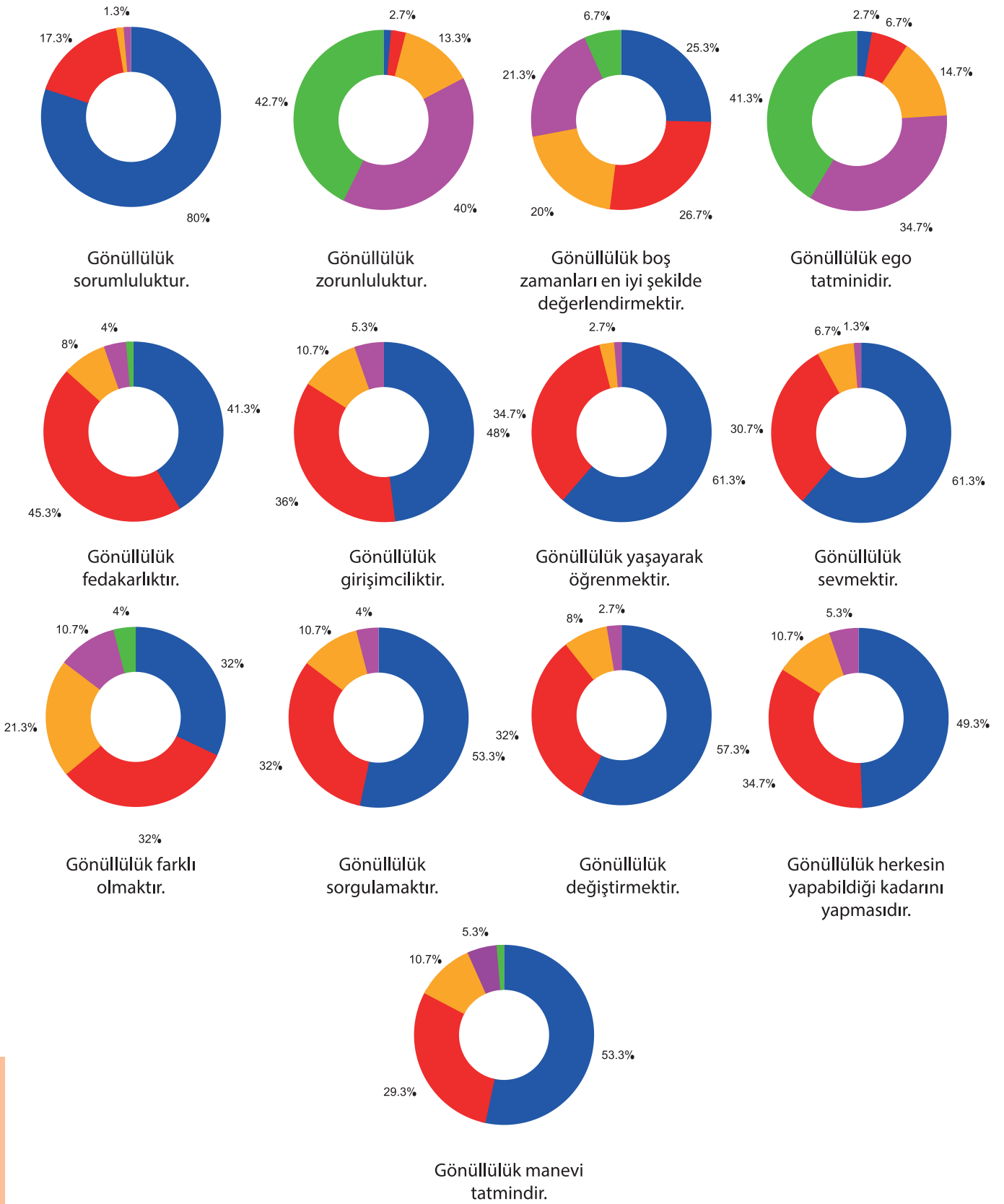
Gönüllülük teşvik edilmeli.

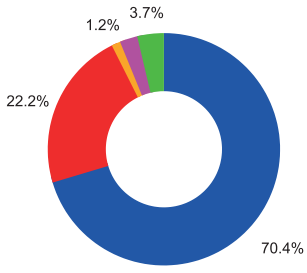
Gönüllülük başkalarının hayatına dokunabilmektir.

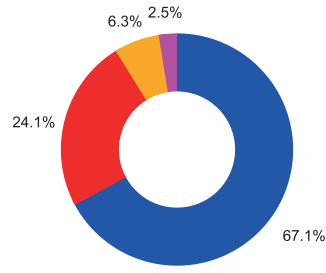
EK 2: Likert 2

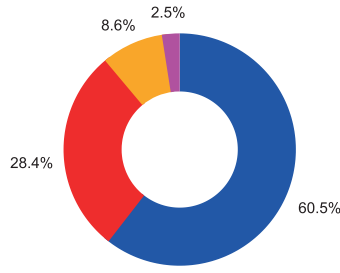
Keislikle Katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum Keislikle Katılmıyorum

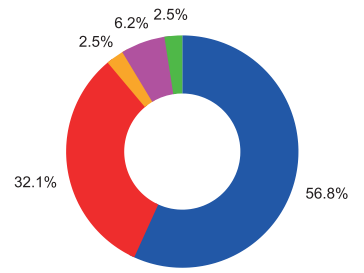
Gönüllülük karşılık beklememektir.

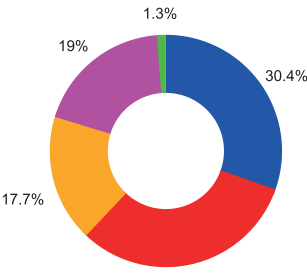
Gönüllülükte asla maddi beklenti içerisinde girilmez.

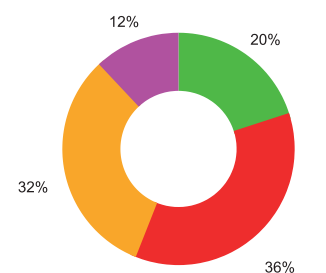
Gönüllülük bireysel sorumluluk almaktır.

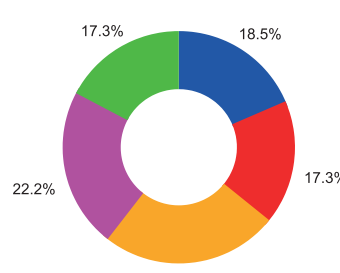
Gönüllülük ekip çalışmasına dayanır.

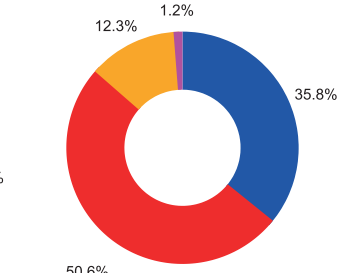
Gönüllülük uzun süreli olarak gerçekleştirilir.

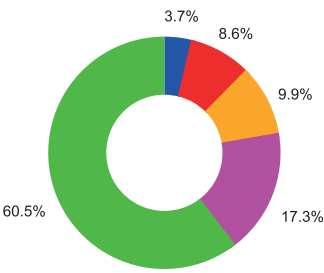
Gönüllülük olarak yapılan işlerde kişi istediği zaman yaptığı işten ayrılabilir.

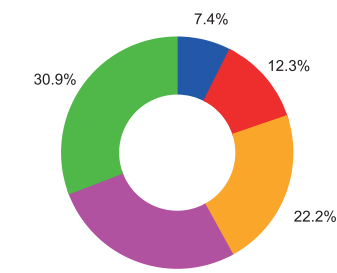
Gönüllülük kazan-kazan ilişkisi içerisinde gerçekleştirilir.

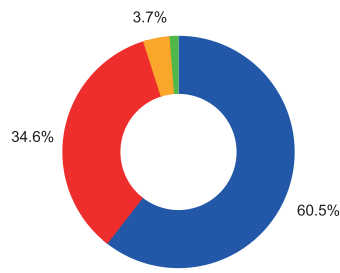
Gönüllülük sanal ortamda yapılabilir.

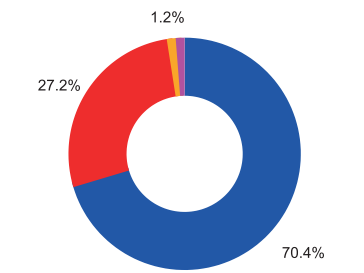
Gönüllülük emeğin sömürülmesidir.

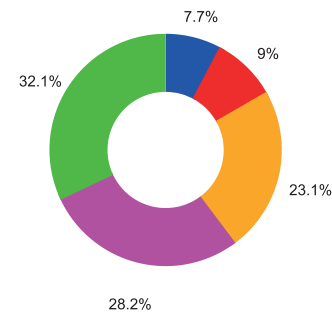
Gönüllülü faaliyetlerde bulunmak zorunlu hale getirilmeli.

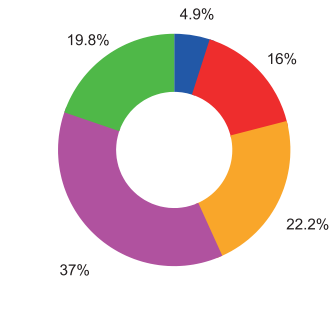
Gönüllülük teşvik edilmeli.

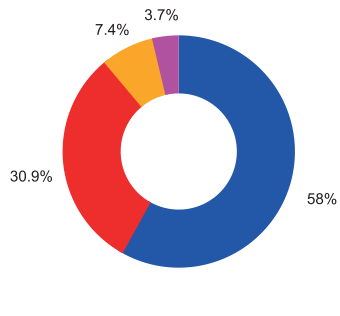
Gönüllülük başkalarının hayatına dokunabilmektir.

Gönüllülük boş zaman aktivitesidir.

Gönüllülük deneyim elde etmek için ücretsiz olarak bir yerde çalışmaktır.

Gönüllülük bir işi, yükümlülüğü olmadan isteyerek üstlenmektir.

Keislikle Katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum Keislikle Katılmıyorum

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Association of Renaissance Institute
Rönesans Enstitüsü Derneği

www.ronesans.org.tr | info@ronesans.org.tr

“Bu yayın Avrupa Birliğinin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Rönesans Enstitüsü Derneği sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir”